journal of sociological context
sosyolojik bağlam dergisi

Sosyolojik Bağlam 6/3 (Aralık 2025), 424-456 Araştırma Makalesi

Denetimli Serbestliğin Toplumsal Uyuma Etkisi Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Isparta Örneği

Hacer Yalçın | 0000- 0002-3537-1173 | hacerylcn@yandex.com
Bağımsız Araştırmacı, İzmir, Türkiye

Hüseyin Bal | 0009-0008-8468-7853 | huseyin.bal@belek.edu.tr
Antalya Belek Üniversitesi, İnsani Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Antalya, Türkiye
ROR https://ror.org/02260en58

Öz

Suç, insanlığın başlangıcından bu yana var olan toplumsal bir sorundur. Toplumsal bir sorunu önlemek için bilimsel gerçekler doğrultusunda sorunu tanımak ve çözüm önerileri sunmak gerekir. Genel olarak bakıldığında, suç davranışını önlemek için bugüne kadar farklı cezalar uygulanmıştır. Bu cezalardan en yaygın olanı hapishanelerdir. Hapishanelerin suç işleyen kişiler üzerindeki olumsuz etkileri göz önünde bulundurularak yeni bir ceza infaz sistemi olan Denetimli Serbestlik ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda çalışmanın konusu Isparta ilinde Denetimli Serbestlikten yararlanan kişilerin toplumsal uyum süreçlerinin değerlendirilmesidir. Çalışma, Denetimli Serbestlik kapsamında çeşitli seçenekler, yaptırımlar ve tedbirler sunulan kişilerin demografik ve sosyal özelliklerini değerlendirerek bu özelliklerin ve kişilerin sosyal uyum açısından karşılaştıkları zorlukları anlamayı ve bunların üstesinden gelmek için geliştirilen tutumları belirlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca Denetimli Serbestlik sisteminde yapılan çalışmaların katkısını anlamaktır. Çalışmada amaçlı örnekleme tekniği ile Isparta'da Denetimli Serbestlik sisteminden yararlanan 30 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada nitel yöntem seçilmiş ve fenomenolojik desen kullanılmıştır. Araştırma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda, denetimli serbestlik sisteminde yürütülen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin, hükümlülerin cezaevinden tahliye olduktan sonra topluma uyum sağlamada karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmak için farklı stratejiler geliştirdiği tespit edilmiştir. Denetimli Serbestliğin suç işleyen bireylerin topluma yeniden kazandırılması için gerekli bir uygulama olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler

Suç, Ceza, Denetimli Serbestlik, Sosyal Dışlanma, Toplumsal Uyum

Atıf Bilgisi

Yalçın, Hacer – Bal, Hüseyin. "Denetimli Serbestliğin Toplumsal Uyuma Etkisi Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme: Isparta Örneği". *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 6/3 (Aralık 2025), 424-456.

https://doi.org/10.52108/2757-5942.6.3.3

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi	10.10.2025
Kabul Tarihi	20.11.2025
Yayım Tarihi	15.12.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu makale, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Hüseyin Bal danışmanlığında tamamlanan "Denetimli Serbestlikten Yararlanan Kişilerin Toplumsal Uyum Süreçleri: Isparta Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Çalışma için 15 Aralık 2016 tarihinde Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 33 numaralı toplantısında etik onay alınmıştır. Bu makalede, tez çalışmasından farklı olarak nitel veri analizine olanak tanıyan bir yazılım programından yararlanılmış ve bulgular güncel verilerle desteklenmiştir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel araştırma ve etik ilkelere uyulduğu, yararlanılan tüm kaynakların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	dergi@sosyolojikbaglam.org
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Yapay Zeka Kullanımı	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zeka tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir.
Yazar Katkıları	Araştırmanın Tasarımı: Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50) Veri Toplanması: Yazar-1 (%60) - Yazar-2 (%40) Araştırma - Veri Analizi – Doğrulama: Yazar-1 (%50) - Yazar-2 (%50) Makalenin Yazımı: Yazar-1 (%40) - Yazar-2 (%60) Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi: Yazar-1 (%40) - Yazar-2 (%60)

Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

journal of sociological context
sosyolojik bağlam dergisi

Journal of Sociological Context 6/3 (December 2025), 424-456 Research Article

A Sociological Study on the Impact of Probation on Social Cohesion: The Case of Isparta

Hacer Yalçın | 0000- 0002-3537-1173 | hacerylcn@yandex.com
Independent Researcher, İzmir, Türkiye

Hüseyin Bal | 0009-0008-8468-7853 | huseyin.bal@belek.edu.tr
Antalya Belek University, Faculty of Humanities, Department of Sociology, Antalya, Türkiye

ROR https://ror.org/02260en58

Abstract

Crime is a social problem that has existed since the beginning of humanity. In order to prevent a social problem, it is necessary to recognize the problem in line with scientific facts and offer solutions. In general, various types of punishment have been applied to prevent criminal behavior throughout history. The most common of these has been imprisonment. Considering the adverse effects of prisons on people who commit crimes, a new penal execution system, Probation, has emerged. In this context, the focus of the study is to assess the social integration processes of people benefiting from Probation in the province of Isparta. The study aims to evaluate the demographic and social characteristics of people who are offered various options, sanctions, and measures within the scope of Probation to understand the difficulties they face in terms of social cohesion and to determine the attitudes developed to overcome these challenges. It also seeks to understand the contribution of the studies to the Probation system. In the study, in-depth interviews were conducted with 30 people benefiting from the Probation system in Isparta using a purposive sampling technique. A qualitative method was adopted, and a phenomenological design was employed. Based on the evaluation of the research findings, it was determined that the educational and rehabilitative activities carried out within the probation system enable convicts to develop various strategies to cope with the difficulties they face in adapting to society after being released from prison. It has been revealed that Probation is a necessary practice for the reintegration of individuals who have committed crimes.

Keywords

Crime, Punishment, Probation, Social Exclusion, Social Cohesion

Citation

Yalçın, Hacer – Bal, Hüseyin. "A Sociological Study on the Impact of Probation on Social Cohesion: The Case of Isparta". *Journal of Sociological Context* 6/3 (December 2025), 424-456.

https://doi.org/10.52108/2757-5942.6.3.3

Article Information

Date of Submission	10.10.2025	
Date of Acceptance	20.11.2025	
Date of Publication	15.12.2025	
Peer-Review	Double anonymous review - Two External Reviewers	
Ethical Statement	This article is based on the master's thesis titled "Social Integration Processes of Individuals Benefiting from Probation: The Case of Isparta," completed under the supervision of Prof. Dr. Hüseyin Bal at the Department of Sociology, Institute of Social Sciences, Süleyman Demirel University. Ethical approval for the study was obtained at the 33rd meeting of the Süleyman Demirel University Social and Human Sciences Ethics Committee on December 15, 2016. Unlike the thesis, this article utilizes software that allows for qualitative data analysis, and the findings are supported by current data. It is hereby declared that this study was prepared in accordance with scientific research and ethical principles, and that all sources used are cited in the bibliography.	
Similarity Check	Done – Turnitin	
Conflict of Interest	No conflicts of interest have been declared.	
Complaints	dergi@sosyolojikbaglam.org	
Use of Artificial Intelligence	No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.	
Author Contributions	Conceptualization	Author-1 (50%) - Author-2 (50%)
	Data Curation	Author-1 (60%) - Author-2 (40%)
	Investigation - Analysis - Validation	Author-1 (50%) - Author-2 (50%)
	Writing	Author-1 (40%) - Author-2 (60%)
	Writing – Review & Editing	Author-1 (40%) - Author-2 (60%)

Copyright & License: Authors of articles in the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC-ND 4.0.

Giriş

İnsanlığın tarihi kadar eski olan ve çeşitli disiplinler tarafından incelenen suç, tek bir faktörle açıklanamayacak kadar karmaşık ve multidisipliner bir olgudur. Bilindiği üzere suç olgusu bütün ülkelerin karşı karşıya kaldığı önemli bir sorundur. Bu yüzden geçmişten günümüze şekil değiştirerek gelen suç olgusu ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Suç davranışının ardındaki nedenler incelendiğinde, çeşitli nedenlere bağlanarak açıklandığı görülmüştür. Toplumlarca suç kabul edilen davranışlar, tarih boyunca sayısız yöntem kullanılarak ortadan kaldırılmaya çalışılmış fakat hiçbir zaman tam anlamıyla engellenememiştir.

18. yüzyılın sonlarına kadar, ceza adaletine ilişkin yaygın anlayış, rehabilitasyondan çok intikamı vurgulayan cezalandırma kavramına dayanıyordu. Cezanın temel amacı, suçluları ıslah etmek veya topluma yeniden entegre etmekten ziyade, onlara acı çektirmek ve yok etmekti. Bu dönemde, Antik Yunan, Roma ve Orta Çağ'da sayısız işkence yöntemi geliştirilmiş ve suçlular acımasız cezalara maruz bırakılmıştır. Bu cezalar kamuya açık alanlarda gerçekleştirilmiş ve diğerlerini caydırmak için bir gösteri işlevi görmüştür. Egemenler suçluları bu şekilde infaz ederek toplum vicdanını rahatlatmaya, dini yükümlülükleri yerine getirmeye ve sosyal düzeni korumaya çalışmıştır. Ancak 18. yüzyılın sonlarına doğru hümanizmin yükselişi ve Rönesans ile Aydınlanma'nın etkisiyle ceza adaleti daha "insan merkezci" fikirlere doğru kaymaya başlamıştır. Uzun süredir devam eden felsefi tartışmaların bir sonucu olarak, bedensel cezalar azalmaya başlamış ve suçluların rehabilitasyonu için en insani yöntem olarak görülen hapishaneler temel cezalandırma aracı olarak ortaya çıkmıştır. Kapatılma böylece en yaygın kullanılmaya başlayan ceza infaz sistemi olmaya başlamıştır[1]. Ancak zamanla hapishanelerin doğası gereği kısıtlayıcı ve toplumdan ayırıcı olması suç işleyen kişinin iyileştirme sürecini etkilemeye başlamıştır. Bu durumun yaratmış olduğu olumsuz etkileri en aza indirebilmek için yeni bir adalet sistemi olan denetimli serbestlik ortaya çıkmıştır[2].

Bu araştırmanın merkezinde yer alan Denetimli Serbestlik kavramı, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinde; "Şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sistemidir" olarak tanımlanmaktadır[3]. Denetimli serbestliğin genel amacı, toplumsal barışı ve refahı sağlamak için kişilerin suç işlemesini önlemek, suçluların toplum içinde rencide olmadan cezalarını çekmelerini sağlamak ve onlara her konuda rehberlik yaparak yeniden topluma

---

1 Cemal Karadöl, "Denetimli Serbestliğin Doğuşu," *İstanbul Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Çalışmaları: Süreli Tanıtım Kitapçığı* (2016), 12-13.

2 Berkay Mandıracı, *Türkiye'de Ceza İnfaz Politikaları ve Kurumlarına İlişkin Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: TESEV, 2015), 7.

3 Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği (DSHY), Resmi Gazete 31655 (10 Kasım 2021), md. 5/2.

kazandırmaktır[4]. Bu bağlamda çalışmanın konusu Isparta'da Denetimli Serbestlik'ten yararlanan kişilerin topluma uyum süreçlerini analiz etmektir. Denetimli Serbestlikten yararlanan kişileri kapsayan sınırlı sayıda araştırma tespit edilmiştir. Bu nedenle, alanda ilk çalışmalar arasında yer alacak olan bu çalışmanın amacı; yükümlülerin demografik ve sosyal özelliklerini değerlendirmek, toplumsal uyum konusunda karşılaştığı güçlüklerin neler olduğunu anlamak, bunları aşmak için geliştirdikleri başa çıkma stratejilerini incelemek ve denetimli serbestliğin bu uyum sürecine ne ölçüde katkısının olup olmadığını ele almaktır.

1. Suç ve Suç Teorileri

Suç, geçmişten günümüze kadar gelen, her toplumda farklı şekillerde tanımlanıp farklı uygulamayla cezalandıran, sosyolojik bir olgudur. Suç kavramına yönelik yapılan tanımlar incelendiğinde; literatürde farklı tanımların yapıldığı görülmektedir. Örneğin suç kavramı Demirbaş'a göre topluma vereceği zarardan dolayı hukuki olarak yasaklanan ve işlenmesi dâhilinde ceza yaptırımı olan insan davranışıdır[5]. Durkheim'a göre ise suç, normal bir toplumbilimsel olaydır. Durkheim suçun; tüm toplumda görüldüğü için normal, suça sebep olan duygular bütün bireylerde hissedildiği için zorunlu ve toplumu durağanlıktan kurtardığı içinde yararlı olduğunu ifade eder[6]. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan toplumsal değişmeler; suçun tanımını, suç türlerini de etkilemiştir. Bu nedenle suç kavramı, dinamik bir olgu olarak ele alınmaktadır. Örneğin; bilgisayar sisteminin yaygınlaşması, bilgisayar ile ilgili suç işlemeyi gündeme getirmiştir ve böylece bilgisayar suçları adı altında yeni bir suç türü ortaya çıkmıştır. İlk önce ABD'de görülen bu suç türü 1970'lerden itibaren tüm Dünyada yaygınlaşmaya başlamıştır[7].Fakat bir toplumda suç olarak kabul edilen bir davranış başka bir toplumda suç olarak görülmeyebilir. Benzer şekilde geçmişte suç olarak görülen bir davranış zamanla suç olarak kabul edilmeyebilir.

Bireylerin suç işlemesinde etkili olan faktörlere yönelik farklı teoriler ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada suçu sosyolojik bağlamda ele alan teoriler, Siegel'in yaptığı sınıflandırmaya göre ele alınmıştır. Siegel sosyal yapı, sosyal süreç ve çatışma teorisi olmak üzere üç farklı şekilde sınıflandırmıştır[8]. Bu teoriler kısaca incelendiğinde;

1.1. Sosyal Yapı Teorileri

Durkheim ve fonksiyonalist anomisi teorisi, Durkheim bu teorisinde suçun nasıl ortaya çıktığını ve toplumun bir fonksiyonu olarak nasıl var olduğunu incelemiştir. Onun en önemli

---

4 Necati Nursal – Selcen Ataç, *Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi* (Ankara: Yetkin, 2006), 65-94.

5 Timur Demirbaş, *Kriminoloji* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005), 41.

6 Emile Durkheim, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, çev. Cenk Saraçoğlu (İstanbul: Bordo-Siyah Yayınları, 2004), 152- 153.

7 Hüseyin Bal, *Hukuk Sosyolojisi* (Isparta: SDÜ Basımevi, 2003), 215.

8 Tülin Günşen İçli, *Kriminoloji* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 96.

katkısı, suçu normal bir sosyolojik olgu olarak değerlendirmesidir. Durkheim'e göre suç, yalnızca belirli toplum türlerinde değil, tüm toplumlarda görülebilen bir olgudur. Her ne kadar suçu çoğu zaman patolojik bir durum olarak görse de, onun aslında normal ve kaçınılmaz bir toplumsal gerçeklik olduğunu da vurgulamıştır. Ancak normal düzeyde seyreden bu olgu beklenmedik artışlar gösterip süreklilik kazandığında, durum anomik bir hâl alır[9]. Merton da Durkheim gibi, suç problemini anomiye bağlamıştır. *Merton'un gerilim teorisinin* amacı farklı toplumsal yapılardaki sapma davranışının neden farklılık gösterdiğini ve farklı şekilde nasıl ortaya çıktığını öğrenmektir[10].

Chicago ekolü ve sosyal ekoloji teorisine göre ise dünyada yaşanan hızlı değişim, savaşlar, yoğun nüfus hareketleri ve göçler, ekonomik bunalımlar ve gelir dağılımındaki adaletsizlikten dolayı bir takım sorunlar oluşmuştur. Toplumların homojen yapılarının bozulması ile çok sayıda kültür, ırk ve ekonomik düzeydeki insanların bir araya gelmesi toplumsal yapıları daha karmaşık hale getirmiştir. Shaw ve Henry McKay, toplumsal yapıda meydana gelen hızlı değişimlerin ve yoğun göç hareketlerinin yarattığı sosyal düzensizliğin, Chicago'daki yüksek suç oranlarının başlıca kaynağı olduğunu ileri sürmüş ve bu çerçevede "*Sosyal Düzensizlik Teorisi'ni"* ortaya koymuşlardır[11]. Chicago kuramcıları, suçun nedenlerini a) suça yönelmek için çok sayıda fırsatın olması, b) suçlu davranışın sosyal çevre tarafından onay görmesi, c) çocuklar üzerinde toplumsal kontrolün büyük ölçüde yokluğu, d) bireyler için meşru iş ve eğitim açısından çok az fırsatın olması gibi sebeplerin sosyal düzensizlik faktörü ile bağlantılı olarak ortaya çıktığını ileri sürmüştür[12]. *Alt kültür teorisi,* suç ve sapma davranışını sergileyen kişilerin veya grupların kendilerini toplumun geri kalan kesiminden soyutlaması, bulunduğu kültürün değerlerinden kopması ve bu kişilerin diğer toplum üyeleriyle çatışması sonucu ortaya çıktığını belirtir. Bu çatışmayla birlikte yeni bir değerler sistemi geliştirmesi sonucu alt kültür oluştuğunu ve bunun neticesinin suç işleyen kişilerin ortaya çıktığını iddia eder[13].

1.2. Sosyal Süreç Teorileri

Damgalama teorisi adından da anlaşılacağı gibi bir *''suçlama teorisi''*dir. Damgalama teorisine göre işledikleri suçtan dolayı toplumla bazı noktalarda ayrışan ve ceza alan kişilere suçlu damgası vurulur. Bu teoride, damgalamayla ayrışmanın daha da artacağı ve bunun sonucunda da suç işlemiş kişilerin aynı davranışı yeniden sergileyeceği öngörülmektedir[14].

---

9 Durkheim, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, 152-153.

10 Hüseyin Bal, *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (Isparta: Fakülte Kitabevi, 2016), 42.

11 Osman Dolu, *Suç Teorileri* (Ankara: Karınca Yayınları, 2015), 221.

12 Bal, *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri,* 61-62.

13 Dolu, *Suç Teorileri*, 396-397.

14 Dolu, *Suç Teorileri*, 441-442.

Sosyal öğrenme ve ayırıcı birleşimler teorisi suç davranışının genel öğrenme sürecinde ortaya çıktığını iddia eder. Bu teorinin çıkış noktası 19.yy sonlarında ortaya çıkan Tarde'nin taklit teorisidir. Bu teoriye göre bireyler, bir elbise modelini taklit eder gibi başkalarının davranış kalıplarını da taklit ederler[15]. *Kontrol teorisi* ise insanların fırsat bulduklarında suç işlemeye eğilimli olduklarından dolayı cevabı aranması gereken sorunun *"İnsanlar neden suç işlemez?"* olması gerektiğini ileri sürer. Sosyal kontrol teorileri genel olarak, bireyin öz denetimiyle birlikte toplumsal sistemler tarafından kontrol altında tutulması sayesinde suç davranışının önlenebileceğini belirtir[16].

1.3. Çatışma Teorisi

Son olarak çatışma teorisine göre, mevcut toplumsal düzen ve ceza adalet sistemi esasen güçlülerin ve elitlerin çıkarlarını korumaya hizmet etmektedir. Bu süreçte güçlü kesimler, zayıfları sömürmek için her türlü imkânı kullanmakta ve çeşitli yollarla onları istismar etmektedir. Bu bağlamda kapitalist düzen, hem toplumu hem de bireyi egoizm hastalığına sürüklemektedir. *"Her koyun kendi bacağından asılır"* bakış açısıyla toplumsal yaşamda egemen hale gelirken, birey toplumdan koparak yalnızca kendi varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Böylece hem zayıfların zor yaşam koşullarıyla ve elitlerin baskısıyla mücadele edebilmek için, hem de elitlerin sahip oldukları gücü ve ayrıcalıkları koruyabilmek için, suçun ortaya çıkmasına zemin hazırlayan koşullar oluşmaktadır[17]. Suçun nedenleri ve toplumsal işlevlerine ilişkin teorik yaklaşımların ardından, bu olguya karşı geliştirilen uygulamaları değerlendirmek önemlidir. Bu bağlamda, cezanın tarihsel gelişimi ve dönüşümü, cezalandırma anlayışlarını anlamak açısından temel bir referans noktası oluşturur.

2. Yeni Bir Ceza İnfaz Sistemi: Denetimli Serbestlik

Ceza olgusu, bir toplumda konulmuş kurallara karşı suç işleyen kişilere acı çektirmek ya da zarar vermek gibi bir yaptırım olarak tanımlanır[18]. Cezanın amacı ise daha önceden suç işlemeye meyilli olan kişileri suç işlemekten caydırmak ve daha önce suç işlemiş olan kişilerin aynı eylemi tekrardan yapmasını engellemektir[19]. Suç ve cezanın tarihi, insanlığın tarihi kadar eskidir. Her dönemde suçun önlenmesine yönelik uygulanan ceza anlayışı üzerine yeni fikirler ileri sürüldüğü için ceza anlayışı da farklılık göstermiştir. Genel olarak geçmişten günümüze gelinceye kadar uygulanan ceza sistemlerine bakıldığında;

---

15 Bal 2016, 116-117.

16 Dolu, *Suç Teorileri*, 297.

17 Dolu, *Suç Teorileri*, 493.

18 Nesrin Kale, "Çocuk ve Ceza Olgusuna Felsefi Bir Yorum," *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 28, no. 2 (1995),49.

19 Halit Çelenk, "Çağdaş Ceza Hukuku ve Ölüm Cezası", *Mülkiye Dergisi* 24/223 (2000), 2.

İlkçağda suçlu toplumun geneli tarafından düşman olarak görüldüğü için suç işleyen kişiye ölüm, sakat bırakma, kırbaçlama, para cezası verme, sürgün etme, bedene yönelik işkenceler ve genellikle kölelik gibi cezalar verilmiştir. Bu dönemin en yaygın cezası sürgün cezası iken, köleler genellikle fiziksel cezalara maruz bırakılmıştır[20]. Antik Yunanda en fazla ceza verilen sınıf kölelerdi. Benzer şekilde Roma'da da işkence kölelerin değişmez kaderi olmuştur[21]. Goffman'a göre Yunanlar, bir bireyin ahlaki statüsünde olağandışı veya olumsuz olan yönleri ifşa eden bedensel işaretleri ifade eden "damga" kavramını kullanan ilk toplumdur. Bu işaretler, damgalanan kişilerin bedenine kazınır veya yakılır ve kişinin köle, suçlu ya da hain olduğu bu damgalar sayesinde anlaşılırdı. Bu kişiler toplumun yaptığı merasimlerle kamusal alanlarda ifşa edilmiş olur ve kaçınılması gereken bir duruma düşerdi[22].

Ortaçağ döneminde uygulanan cezalara bakıldığında ise cezalar din kaynaklı olup kilisenin kontrolünde gerçekleşiyordu. Suç işleyen kişiye karşı sayısız işkence biçimleri uygulamasının yanı sıra kefalet esasının yanında ibret esası da uygulanırdı. Suç, toplumun huzur ve güvensizliğine tehdit olarak görüldüğü için suçlu kişinin cezası halkın gözü önünde uygulanırdı. Böylece başkalarının ibret alması sağlanırdı. Montaigne *"Bir kimseyi asmak onu ıslah etmez, onunla başkalarını ıslah ederiz"* demiştir. Montaigne bu sözüyle cezanın temel amacının toplumu eğitmek olduğuna dikkat çekmiştir[23].

Medeni toplumlarda cezaya baktığımızda ise *"devlet"* denen siyasi gerçekliğin ortaya çıkmış olması; cezayı belirleyecek bir mercinin de oluşmasına ve böylece cezaların daha da ağırlaşmasına neden olmuştur. Örneğin Asurlularda suçlular, vahşi hayvanlara veya sıcak fırınlara atılırdı; bazı durumlarda ise tunçtan yapılmış bir fıçı içinde hafif ateşte yakılırdı[24]. Devletin ortaya çıkmasıyla birlikte, cezaların giderek ağırlaşmasının en önemli nedeni, siyasi yapının mutlak monarşi biçiminde örgütlenmiş olmasıdır[25].

İlk Çağ ve Orta Çağ düşünürlerinden farklı olarak Montesquieu, Bentham, Rousseau gibi 18. yüzyıl Avrupa düşünürleri, insan onurunu zedeleyen, aşırı sert olan ve monarşi tarafından keyfi olarak uygulanan cezalandırma sistemine karşı çıkmışlardır. Zira bu düşünürler cezanın bedene değil ruha uygulanmasını savunmuşlardır. Aydınlanma düşünürü

---

20 Mehmet Kurt, *Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 14.

21 George Ryley Scott, *İşkencenin Tarihi* . çev. Hamide Koyukan, (Ankara: Dost, 2003), 64.

22 Erving Goffman, *Damga (Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar)*, çev. Şerife Geniş - Levent Ünsaldı (Ankara: Heretik Yayıncılık, 2014), 27.

23 Duygun Yarsuvat, "Ceza ve Yeni İçtimai Müdafaa Doktrini," *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 32/1 (1966), 83.

24 Emile Durkheim, *Ceza Evriminin İki Kanunu*, çev. Hamide Topçuoğlu (Ankara: Kriminoloji Enstitüsü Yayınları, 1986), 9.

25 Etem Çalık, *Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Münasebeti Üzerine Bir İnceleme* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1996), 22.

olan Cesare Beccaira'nın yazdığı "*Suçlar ve Cezalar Hakkında*" adlı kitabı Avrupa'da büyük bir yankı uyandırmış ve modern ceza hukukunda temel kaynaklardan biri olmuştur. Beccaria kitabında kanunların kaynağı, yapılma ve yorumlanma biçimlerini anlatmıştır. Ayrıca cezanın gerekliliğine ve cezaların sahip olması gereken niteliklere dair açıklamalar yapmıştır[26].

Michel Foucault, 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başında uygulanan cezaların giderek değiştiğine dikkat çekmiştir. Bedeni işkenceye tabi tutan, parçalanan, organları kopartılan, yüzüne veya omzuna simgesel damga basılan ve canlı ya da ölü olarak teşhir edilen cezaların, artık neredeyse yok denecek kadar azaldığını belirtmiştir. Cezaların törensel yönü kaldırılmaya başlanmıştır. Örneğin, suçluların suçunu herkesin önünde itiraf etme cezası 1791'de Fransa'da kaldırılmış, kısa süreli bir geri dönüşün ardından 1830'da tamamen sona ermiştir. Kazığa bağlama cezası ise 1789'da kaldırılmıştır[27]. Bedene acı çektirme üzerine kurulu cezalandırma anlayışının hem birey hem de toplum tarafından olumsuz sonuçlar doğurduğu aydınlanmayla gelen fikir tartışmaları ve araştırmalar sonucunda ortaya çıkmış, yeni ceza sistemi aranmaya başlanmıştır. Bu araştırmalar sonucunda hapishane sistemi ortaya çıkmıştır.

Hapishane sisteminin doğuşu ve gelişimi incelendiğinde, 1588 yılında Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da bir mahkemenin, 16 yaşından küçük bir hırsızlık suçlusu hakkında, ölüm cezası yerine devlet tarafından eğitilip düzeltilmesini ve iyileştirilmesini öngören bir karar verdiği görülmektedir. 1597'de kadınlar için açılan Amsterdam hapishanesinde yer alan, "*Korkma! Kötülüğe karşılık vermeyeceğim, aksine iyiliğe zorlayacağım. Ellerim serttir, duygularım sevgi doludur*" yazısı, ceza anlayışını yansıtması açısından önemlidir. Bu yaklaşımın hareket noktası tenkit değil, Kalvanist çalışma ahlakı çerçevesinde, eğitici ve çalışmaya teşvik edici bir yöntemdir. 16. yüzyılın sonlarında Amsterdam hapishaneleri ile birlikte, modern anlamda hürriyeti bağlayıcı cezalar, bedensel cezaların yerine uygulanmaya başlanmıştır. Demirbaş'a göre, bu gelişmelerin temel nedeni hümanist düşüncenin doğuşu ve reform hareketlerinin Hristiyanlık üzerindeki etkileridir[28].

Özgürlüğü bağlayıcı cezalar, 18.yüzyılın sonuna kadar, Orta Çağ'dan gelen alışkanlıklar doğrultusunda bedensel cezalarla birlikte uygulanmaya devam etmiştir. Zincire vurma, kaleye kapatılma ve kürek cezası gibi uygulamalar sürmüştür. Cezaevlerindeki bu olumsuz durum, Voltaire, Rousseau ve Beccaria gibi dönemin önde gelen düşünürleri tarafından eleştirilmiştir. 1794'te Beccaria, "Suçlar ve Cezalar" adlı eserinde özgürlüğü bağlayıcı cezayı savunmasının yanı sıra, hükümlülere insani muamele için asgari kurallar getirilmesini önermiştir. 1789'da olan Fransız İhtilali, cezaevlerini etkilemiş ve infazlarda insani

---

26 Emine Eylem Aksoy Retornaz, "Beccaria'nın Hapis Cezasına Bakışı Üzerine Bir Değerlendirme", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 0/112 (2014), 93.

27 Michel Foucault, *Hapishanenin Doğuşu*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: İmge Kitabevi, 2015), 33.

28 Timur Demirbaş, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 115-116.

ilkelerin belirlenmesine zemin hazırlamıştır[29]. 19.yüzyıldan itibaren cezaların, hükümlüyü iyileştirmek ve topluma yeniden kazandırmaktan çok, suç işleyenleri toplumdan uzaklaştırdığı ve suç işleyen kişilerde çeşitli sorunlara yol açtığı anlaşılmaya başlanmıştır. Bu nedenle, suçluyu iyileştirme ve topluma yeniden kazandırma amacıyla *denetimli serbestlik* adını taşıyan yeni bir ceza infaz sistemi geliştirilmiştir.

Denetimli serbestlik, mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim ve denetleme planı doğrultusunda şüpheli, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmetin sağlandığı toplum temelli bir uygulamadır[30]. Yavuz'un yapmış olduğu tanımlamaya göre; denetimli serbestlik, ilk zamanlarda sanık hakkında yapılan yargılamanın, hükmün veya cezanın infazının ertelendiği, böylece bir görevlinin gözetiminde ve rehberliğinde mahkeme tarafından belirlenen koşullara uymak şartıyla, kişinin özgür kaldığı bir iyileştirme programıdır[31]. Daly ise denetimli serbestlik sistemini açıklarken, sistemin toplum güvenliğini sağlamayı, suçlulara sunulan iyileştirme hizmetleri ile bireylerin denetimini sürdürmeyi ve suç davranışının mağdurlar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmeyi hedeflediğini belirtmiştir. Ayrıca Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinin, tedbirin uygulanması sürecinde mahkeme ile diğer kurum ve kuruluşlar arasında bir köprü işlevi gördüğünü vurgulamıştır[32].

Denetimli serbestliğin amacı; suç işleyen kimsenin denetimini sağlamak, denetim altındaki yükümlüye gerekli olan toplumsal ve psikolojik desteği sunmak, daha insancıl bir adalet sistemi sağlamak, böylelikle yükümlünün topluma uyumunu yeniden kolaylaştırmak, mağdurun uğradığı maddi ve manevi zararı gidermek, yeniden suç işlemeyi önlemek, toplumun suçluya olan bakışını değiştirmek ve toplumu korumaktır[33]. Bu amaçlar denetimli serbestlik uygulamasının önemini ortaya koymaktadır.

3. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Bu araştırmanın temel amacı, denetimli serbestlik süreci kapsamında çeşitli seçenek yaptırımlara ve tedbirlere tabi tutulan kişilerin demografik ve sosyal özelliklerini inceleyerek, bu özelliklerin onların toplumsal uyum sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin neler olduğunu anlamak ve kişilerin bu güçlükleri aşmak için geliştirdikleri tutum ve stratejileri tespit etmektir. Ayrıca denetimli serbestlik sisteminde yürütülen uygulamaların bu sürece ne ölçüde katkı sağladığının değerlendirilmesi de araştırmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

---

29 Veli Özer Özbek, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Seçkin, 2015), 34-35.

30 DSHY, md. 4.

31 Hakan A. Yavuz, *Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2001), 41.

32 Mary Daly, *Probation* (The Country of Marin FY 2010-2011 Budget, 2010), 103-104.

33 Özbek, *İnfaz Hukuku*, 50-51.

Araştırmanın çalışma grubunu, Isparta ilinde denetimli serbestlikten yararlanan kişiler oluşturmaktadır. 2016 yılı Aralık ayı verilerine göre Isparta'da denetimli serbestlik kapsamında 1367 yükümlü bulunmaktadır. 1367 kişi içinden amaçlı örneklem yöntemiyle farklı gruplardan (kadın-erkek-çocuk) 30 kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar belirlenirken, cezaevinde belirli bir süre bulunmuş ve eğitim ya da iyileştirme programlarına katılmış olmalarına dikkat edilmiştir. Yetkililerden alınan bilgilere göre araştırma döneminde Isparta Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde araştırma sırasında yükümlü olan çocuk olmadığından, çocuk yaşta suç işleyip cezaevine giren kişiler bugün itibariyle 18 yaşını doldurdukları için çocuk yükümlülerle görüşme yapılmamıştır. Dolayısıyla çalışma grubunu, 5 kadın ve 25 erkek olmak üzere toplam 30 yetişkin oluşturmaktadır.

Bu araştırmada katılımcıların bakış açısını öne çıkartan, araştırmacının olguları keşfetmesini ve yorumlamasını amaçlayan nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel yöntemin tercih edilmesinin nedeni; Creswell'ın da belirttiği gibi nitel araştırma bir problem veya konunun daha detaylı incelenmesine imkan vererek daha iyi anlaşılmasını sağlar, susturulmuş seslerin sesini duymaya imkan verir, bireylerin hikayelerinden yola çıkarak katılımcıların bir problem veya konuyu hangi bağlamda ele aldıklarını ortaya çıkarır. Ayrıca, kişiler arasındaki etkileşimlerin mevcut nicel ölçme araçlarıyla tam olarak yansıtılmasının zor olması ve nitel yöntemin bireysel farklılıklara karşı daha duyarlı bir yaklaşım sunması nedeniyle bu araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir[34]. Nitel araştırma yönteminde kullanılan beş desen vardır. Bunlar anlatı, etnografi, kuram oluşturma, durum çalışması ve fenomenolojidir[35]. Bu araştırmada, belirli bir olguyu (fenomeni) derinlemesine deneyimlemiş kişilerin yaşantılarının özünü anlamayı amaçlayan fenomenolojik araştırma deseni benimsenmiştir[36]. Bu bağlamda bir araştırma deseni olarak fenomenolojiden yararlanırken öncelikle denetimli serbestlikten yararlanan 30 yükümlünün *"toplumsal uyum"* fenomenine yönelik deneyimlerinin ortak anlamı tanımlanmaya çalışılmıştır. Toplumsal uyum, işsizlik, suç işlemek gibi çeşitli fenomenler isimlendirilmiştir. Araştırmada, suç ve işsizlik ile suç ve toplumsal uyum gibi fenomenler arasındaki ilişkiler incelenmeye çalışılmıştır. Suç nasıl ortaya çıkmış? Toplumsal uyum ve işsizlik süreçleri nasıl gelişmektedir? gibi sorular çerçevesinde, bu fenomenler içindeki süreçler detaylı bir şekilde tasvir edilmiştir.

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak katılımlı gözlem, derinlemesine görüşme ve doküman incelemesi tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu tekniklerin uygulanmasına, elde

---

34 John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2015), 48.

35 Hacer Yalçın, "Bir Araştırma Deseni Olarak Fenomenoloji," *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22 (Özel Sayı 2, 2022), 213.

36 Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri*, 80.

edilen verilerde yeterli bilgi doyumuna ulaşılıncaya kadar devam edilmiştir. Araştırmanın başlangıcında denetimli serbestlik sürecini yakından anlamak amacıyla üç ay boyunca gönüllü olarak kurumda çalışılmıştır. Adalet Bakanlığı'ndan yükümlülerle görüşme izni alınana kadar katılımlı gözlem yöntemiyle gözlemler gerçekleştirilmiş, yükümlülerle tanışılarak güven ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Katılımlı gözlemler aracılığıyla denetimli serbestlik bürolarının işleyişi, infaz işlemleri ve yürütülen eğitim ve iyileştirme faaliyetleri detaylı biçimde incelenmiştir. Ayrıca yapılan bir komisyon toplantısına, yükümlülere yönelik yapılan sosyal aktivitelere katılarak süreç anlaşılmaya çalışılmıştır. Doküman analizi olarak denetimli serbestlik hizmetleri yönetmeliğinden, kanunlardan, yükümlülere uygulanan görüşme formlarından, Adalet Bakanlığının istatistikî verilerinden ve eğitim iyileştirme faaliyetlerinin dokümanlarından yararlanılmıştır.

Araştırmada gerekli etik ve idari izinlerin alınabilmesi için Adalet Bakanlığı, Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulu ve Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden yaklaşık yedi aylık bir bekleme süreci geçirilmiştir. Bakanlıktan ve 15 Aralık 2016 tarihinde Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Toplantısı'nda (Toplantı No: 33) onay alınmıştır. Tüm izinler tamamlandığında saha çalışmasına başlanmıştır. Bakanlığın talebi doğrultusunda, yükümlülerle yapılan görüşmeler denetimli serbestlikte görevli uzmanlar eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu 35 açık uçlu sorudan oluşmuştur. Görüşmelere başlamadan önce, araştırmanın amacı ve önemi yükümlülere aktarılmış ve her katılımcıdan gönüllü olarak katıldığına dair yazılı onay alınmıştır. Görüşmelerin süresi katılımcıya bağlı olarak değişmiş, bazı görüşmeler 1–1,5 saat sürerken, bazıları 30–45 dakika içinde tamamlanmıştır. Veri toplama sırasında not tutularak kayıt altına alınmış, ses kaydı yapılmamıştır. Görüşmelerin resmi bir format yerine daha samimi ve sohbet ortamında gerçekleşmesine özen gösterilmiştir. Elde edilen veriler, hem nitel hem de nicel analiz yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın temel problemi; denetimli serbestlik kapsamında olan kişilerin demografik ve sosyal özelliklerine bağlı olarak topluma uyum sürecinde karşılaştığı güçlükleri, bu güçlükleri aşma konusunda geliştirdikleri tutumları ve bu süreçte kurumun katkılarının neler olduğunu incelemektir. Bu temel problem doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır.

- Denetimli serbestlik kapsamında olan kişilerin demografik ve sosyal özellikleri nelerdir?
- Toplumsal uyum konusunda hangi güçlüklerle karşılaşmaktadırlar?
- Bu güçlükleri aşmak için geliştirdikleri tutumlar nelerdir?
- Bu tutumların geliştirilmesinde Denetimli Serbestlik Kurumunun etkinliklerinden ne ölçüde faydalanmaktadırlar?
- Kurumun etkinlik düzeyi ile kişilerin geliştirdikleri tutumlar arasındaki ilişki nedir?

Bu çalışmada katılımcıların görüşlerini elde etmek için derinlemesine görüşme yapılmış, bu görüşmelerdeki bazı temel problemlere yönelik sorular sosyal bilimlerde kullanılan analiz programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Katılımcıların bu problemlere verdikleri cevaplar kullanılan program sayesinde tablolaştırılmış ve tablo 1, 2, 3 şeklinde sunularak sosyolojik bir değerlendirme yapılmıştır.

4. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirilmesi

4.1. Demografik ve Sosyoekonomik Özellikler

Bu çalışmada toplamda 30 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşülenlerin 25'i erkek, 5'i kadındır. Isparta'da denetimli serbestlikten yararlananlar ağırlıklı olarak erkektir. 2020 yılı Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre ceza infaz kurumlarında bulunan 258.401 hükümlü ve tutuklunun 247.883'ünün erkek, 10.518'inin ise kadın olduğu görülmektedir. 2020 yılı verilerine göre, toplam cezaevi nüfusunun %84,3'ünü hükümlüler, %15,7'sini ise tutuklular oluşturmaktadır. Bu kişilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında, erkeklerin %96, kadınların ise %4 oranında olduğu görülmektedir[37].2025 yılı cinsiyete ve infaz durumuna göre ceza infaz kurumları mevcutları incelendiğinde de erkek hükümlü (340.797) ve tutuklu (56.256) kişi sayısının fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde denetimli serbetlik müdürlüklerince denetim ve takibi yapılan yükümlülerin cinsiyete göre dağılımında da erkeklerin (genel toplam 436.168 kişi) daha fazla yararlandığı tespit edilmiştir[38]. Türkiye İstatistik Kurumu, Ceza ve Tevfikevleri Genel Müdürlüğü tarafından açıklanan bu istatistikler, çalışmada görüşülen katılımcıların cinsiyet dağılımıyla paralellik göstermektedir. Ülkemizde kadınların suç işleme oranının düşük olmasında, biyolojik farklılıklardan ziyade, sosyal yaşam ve kamusal alanlarda kadınların erkeklere göre daha fazla kısıtlanmasının etkili olduğu belirtilebilir.

Suça dair çözümlemelerde önemli değişkenlerden biride yaş faktörüdür. Çünkü yaş gruplarına göre suç işleme oranları değişkenlik göstermektedir. Genel olarak incelendiğinde, görüşülenlerin çoğunluğunu 39-44 yaş aralığında olan orta yaşlı kişilerin oluşturduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun 2020 yılındaki yaş grubuna göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler incelendiğinde 25-34 yaş yetişkin grubun (115.102 erkek ve 4.230 kadın) daha fazla suç işlediği sonucu çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde 2025 yılında denetimli serbestlik müdürlüklerince denetim ve takibi yapılan yükümlülerin yaşa göre dağılımına bakıldığında da 21-30 yaş arası 117.284 kişi ve 30-40 yaş arası 140.165 kişinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır[39]. Yapılan bu çalışmaya benzer olarak

37 TÜİK, *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2020* (Erişim 15 Mayıs 2022).

38 CTE, *Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2025* (Erişim 30 Ekim 2025).

39 CTE, *Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2025.*

yetişkin olan kişilerin daha fazla suç işlediği tespit edilmiştir. Bu çalışmadaki katılımcıların en büyüğü 54 yaşındadır. Sonuç olarak 54 ve üstü yaşta denetimli serbestliğe sebep olacak suçların işlenme oranının büyük ölçüde azaldığı anlaşılmaktadır.

Görüşülen kişilerin medeni durumları incelendiğinde, 13'ünün bekâr, 6'sının boşanmış ve 11'inin evli olduğu tespit edilmiştir; evliler arasında 3 kişi sadece imam nikâhı ile evlidir. Kadın katılımcılardan 3'ü boşanmış olup, yalnızca 2 kadın katılımcı evlidir. Kadın katılımcıların bu konudaki ifadeleri incelendiğinde, Özkan'ın[40] da belirttiği gibi, boşanmayı göze alacak kadar sağlıksız sürdürülen evliliklerin kadın suçluluğunda zemin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Görüşülen kadınlardan biri eşinden gördüğü şiddet nedeniyle eşini yaraladığını belirtmiş; iki kadın ise eşlerinin madde kullanımı nedeniyle kendilerinin de madde kullanmaya başladığını ifade etmiş, içlerinden biri de eşinin etkisiyle uyuşturucu madde satmaya yöneldiğini dile getirmiştir.

Görüşülen katılımcıların boşanma nedenleri incelendiğinde; eşlerin madde kullanımı, şiddetli geçimsizlik ve ekonomik sıkıntıların ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Diğer nedenler ise cezaevine girmiş olmak, cezaevine giren eşini uzun süre beklemektir. Aydoğan'ın yapmış olduğu çalışmada ifade ettiği gibi cezaevine girmiş olmak ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki vardır[41]. Araştırmamızda 40 yaşındaki erkek katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir. *"Eşim cezaevinde on yıl kalacağımı duyunca beni beklemek istemediğini söyledi. Bu yüzden ayrıldık".* Bu çalışmadan elde edilen verilere göre suç işleyenlerin büyük çoğunluğunun bekâr veya boşanmış olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun 2020 yılı suç türü ve medeni durum verilerine göre evli kişilerin diğer kişilere (hiç evlenmeyen, boşanmış, bekâr, eşi ölmüş) göre toplamda daha az suç işlediği belirtilmektedir[42]. Sonuç olarak evli olan kişilerin suç işleme olasılığı, evli olmayanlara kıyasla daha düşüktür.

Eğitim durumları incelendiğinde; eğitim almayan ve okuryazar olan sadece 1, ilkokul mezunu olan 11, ortaokul mezunu olan 6, lise düzeyinde eğitim almış kişi sayısının 9 ve üniversite okuyan kişilerin sayısının ise 2 olduğu tespit edilmiştir. Görüşülen kişiler arasında, herhangi bir eğitim basamağını öğreniminin tamamlamadan ayrılan kişiler de yer almaktadır. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumunun[43] eğitim durumuna göre ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin raporu incelendiğinde en fazla ortaokul ve dengi meslek okulu (123.793 erkek ve 3.179 kadın), ikinci sırada ise lise ve dengi meslek okulu (80.916 erkek ve 2.589 kadın) olduğu görülmüştür. 2025 yılı itibariyle ceza infaz kurumlarında bulunan

---

40 Şebnem Özkan, *Kadın ve Suç* (İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990),6.

41 Ramazan Aydoğan, *Cezaevi Sonrası Denetimli Serbestlik Sürecindeki Hükümlülerin Suç, Damga ve Sosyal Dışlanma Bağlamında İncelenmesi* (İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 88.

42 TÜİK, *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2020.*

43 TÜİK, *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2021* (Erişim 15 Mayıs 2022).

tutuklu ve hükümlülerin öğrenim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde de ilkokul mezunu (96.758 kişi) ve ortaokul veya dengi meslek okulu mezunu (97.727) kişi sayısının fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır[44]. Elde edilen bu veriler çalışmamızla örtüşmektedir. Bu çalışmada da ilkokul mezunu katılımcı sayısının diğer eğitim düzeylerindeki katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Lise düzeyinde katılımcı sayısının fazla olmasının nedeni, ergenlik döneminde suçla tanışma olasılığının her zaman daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça suç işleme ve hüküm giyme oranı azalmaktadır. Özellikle üniversite eğitimi alan kişilerin denetimli serbestlikten yararlanma oranı daha düşüktür. Eğitim ve kültür düzeyinin düşük olması suçun önemli bir göstergesidir. Suçluluk üzerine yapılan araştırmalar ve istatistiksel veriler, genel olarak suç işleme eğiliminin düşük eğitim düzeyi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. LaFree ve Dras'ın da belirttiği üzere, suçlar çoğunlukla düşük eğitim düzeyine sahip bireyler tarafından işlenmektedir[45].

Görüşülen katılımcıların meslek durumları incelendiğinde; 1 kişinin ev hanımı, 2 kişinin esnaf, 8 kişinin zanaatkâr ve 3 kişinin işçi olduğu saptanmıştır. Ayrıca, 16 katılımcının serbest meslekte (gazeteci, pazarlamacı, motor kuryecisi, fitness eğitmeni vb.) çalıştıkları görülmüştür. Bu çalışmanın sonucuna göre serbest meslek sahibi olan kişilerin sayısı genel toplamın yarısından fazladır. Bu çalışmayı destekleyici mahiyette Kızmaz'ın yaptığı çalışmada da belirttiği gibi yükümlüler, niteliksiz meslek ve iş kollarında istihdam edilmektedir[46]. Yükümlülerin çoğunluğunun öğrenim düzeyi düşük olan mesleklere sahip olduğu bu çalışmada da ortaya çıkmıştır.

Görüşülen katılımcıların doğum yerleri incelendiğinde, 8 kişinin Isparta ili doğumlu olduğu tespit edilmiştir. Isparta ilçesi doğumlu 10 katılımcının 4'ü merkezde, 6'sı ise Isparta'nın köylerinde doğmuştur. Diğer illerde (Mardin, Urfa, Kütahya, Diyarbakır, Denizli, Konya) doğan katılımcı sayısı 6'dır. Genel olarak değerlendirildiğinde, Isparta'da denetimli serbestlikten yararlanan kişilerin yarısından fazlası Ispartalıdır. Bu bağlamda kentsel mekânlarda suç oranlarının kırsal alanlara kıyasla daha yüksek olduğu iddia edilebilir.

Ekonomik durum ve çalışma yaşamına bakıldığında; yükümlülerin yarısından fazlası geçici işlerde ve tarım dışı üretim faaliyetlerinde istihdam edilmektedir. Bu durum, suçluluğun büyük ölçüde kentsel alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir. Denetimli serbestlikten yararlanan kişilerin yarısından fazlasının ekonomik durumu düşük ve orta düzeydedir. Ekonomik durumu düşük olan kişilerin işlediği suçların büyük çoğunluğunun ekonomik kaynaklı olup; uyuşturucu satmak, hırsızlık, gasp ve sahte para piyasaya sürmek gibi suçları kapsamaktadır.

---

44 CTE, *Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2025.*

45 LaFree – Drass, *"The Effect of Changes in Intraracial Income Inequality and Educational Attainment on Changes in Arrest Rates for African Americans and Whites, 1957 to 1990"*, *American Sociological Review* 61/4, (1996), 615.

46 Zahir Kızmaz, "Öğrenim Düzeyi ve Suç: Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma," *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14/2 (2004), 302.

Buna karşılık, ekonomik durumu iyi olan kişiler daha çok yaralama, eşine şiddet uygulama, hakaret ve kavga gibi suçlar işlemektedir. Bu bulgular sonucunda ekonomik durum ile suç türü arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ifade edilebilir.

4.2. Suç Türü ve İşleme Nedenleri

Görüşülen kişilerin işlediği suç türleri incelendiğinde; 3 kişinin uyuşturucu kullanma, 1 kişinin yalnızca uyuşturucu satma, 1 kişinin hem kullanma hem de satma, 1 kişinin gasp, 5 kişinin yaralama, 5 kişinin hırsızlık, 2 kişinin kavga, 2 kişinin hakaret, 1 kişinin cinayet, 3 kişinin eşine şiddet uygulama ve 6 kişinin ise farklı suçlar nedeniyle denetimli serbestlikten yararlandığı belirlenmiştir. "Diğer" kategorisinde yer alan suçlar arasında bilişim suçu (örneğin kredi kartı kullanma), sahte parayı piyasaya sürme, konut dokunulmazlığını ihlal, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, vergi usulüne muhalefet ve kızını zorla evlendirme gibi suçlar bulunmaktadır. Katılımcılar arasında özellikle madde kullanımıyla bağlantılı suçların (kullanma, satma veya her ikisi birden) yoğunluk göstermesi dikkat çekicidir. Bunun yanı sıra, hırsızlık ve yaralama suçlarının da en sık karşılaşılan diğer suç türleri olduğu görülmektedir.

Kadın katılımcıların işlediği suç türleri incelendiğinde; uyuşturucu kullanma ve satma, hırsızlık ve yaralama suçlarının öne çıktığı görülmektedir. Bu suçları işlemelerinde kötü arkadaş çevresi, ekonomik yetersizlikler ve yanlış eş seçimi gibi faktörlerin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Kadın suçluların ikisi evli, üçü ise boşanmıştır. Görüşmelerde, kadın katılımcılardan biri eşiyle birlikte hırsızlık yaptığını; bir diğeri ise arkadaşlarıyla tartışma esnasında öfkesine hakim olamayarak bir kişiyi yaraladığını ifade etmiştir.

Bir diğer kadın katılımcı olan Katılımcı-25 ifadesinde eşinden fiziksel şiddet gördüğü için onu yaraladığını belirtmiştir (Tablo 1). 42 yaşında olan kadın katılımcının ifadelerinden aslında işlediği suçun mağduru da olduğu anlaşılmıştır. Diğer iki kadın katılımcıdan biri ise bu soruya "*Uyuşturucu satmaktan dolayı. Bir daha tövbe yapmam. Benim de üç tane evladım var*" diyerek pişmanlığını dile getirmiştir. Diğer kadın katılımcı ise ilk eşinin madde kullandığını ve kendisine şiddet uyguladığını, bu nedenle bunalıma girerek madde kullanmaya başladığını ifade etmiştir.

Erkek katılımcıların işledikleri suç türleri ve nedenleri incelendiğinde ise sosyal çevre etkisi ve öfke kontrolü sorunlarının belirgin olduğu görülmektedir. Katılımcı-30'un ifadesinde cinayet suçu işlemesinde arkadaş çevresinin etkisi olduğunu iddia etmiştir. 36 yaşındaki bir katılımcı ise "*Tanıdığım insanlar yüzünden oldu. Patronum ileri geri laflar etmeye başladı, ben de sinirlendim ve patronumu yaraladım. Mekân basma, silahlı yaralama, hürriyeti yoksun bırakma suçundan hüküm giydim*" sözleriyle, suçu öfkesini kontrol edememesi sonucu işlediğini belirtmiştir. 43 yaşındaki Katılımcı-5'in ifadesinde ise kızını zorla birine verdiği

anlaşılmaktadır. Bu suçu işlemesinde hem kendisinin hem de yaşadığı çevredeki toplumsal kabullerin etkili olduğu görülmektedir. Bu örnek, suç davranışının oluşumunda sosyal çevrenin belirleyici rolünü açık biçimde ortaya koymaktadır.

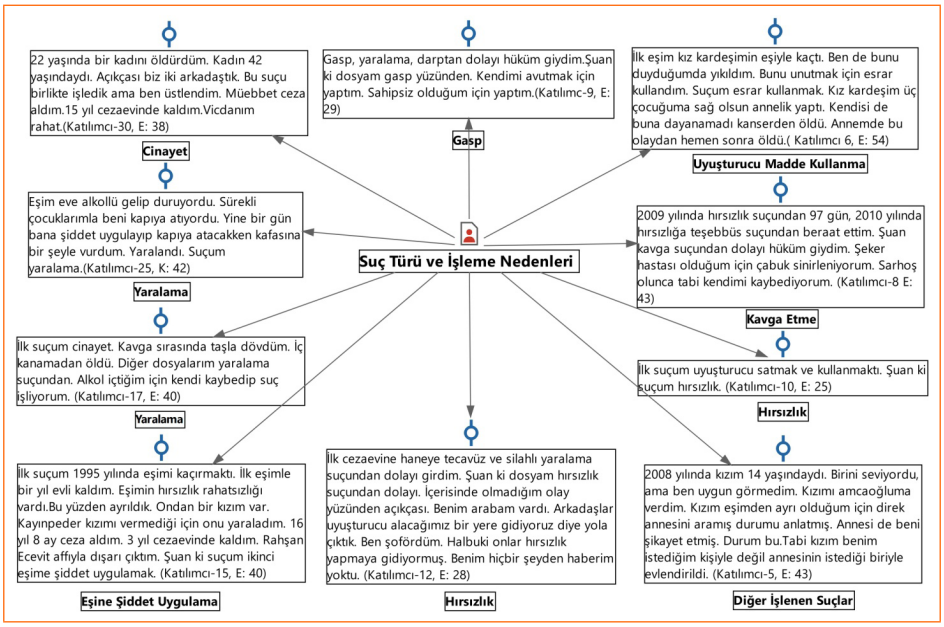

Tablo 1. Suç Türü ve İşleme Nedenleri (Kod Matris)

54 yaşındaki erkek katılımcı (Katılımcı-6), yaşadığı travmatik bir olayı unutmak amacıyla uyuşturucu madde kullanmaya başladığını ifade etmiştir. 29 yaşındaki Katılımcı-9 ise suç davranışlarını anne ve babasının kendisini bebekken terk etmesine bağlamış, sahipsizlik ve aidiyetsizlik duygularının bu süreçte belirleyici olduğunu ifade etmiştir. Sürekli suç işleyen Katılımcı-17, alkol kullanımının suç işlemesine neden olduğunu dile getirmiştir. 28 yaşındaki Katılımcı-12 ise farklı suçlardan dolayı ceza aldığını, son olarak hırsızlık suçundan ceza aldığını ve bu suçu işlemesinde de arkadaş çevresinin etkili olduğunu belirtmiştir.

Katılımcı ifadelerinden elde edilen bulgular, erkek katılımcıların hırsızlık suçunu genellikle ekonomik sıkıntılar, grup hâlinde hareket etmenin yarattığı heyecan, "bir işi başarma" ve kendini kanıtlama isteği gibi nedenlerle işlediklerini göstermektedir. Yaralama suçunu işleyen kişilerde ise alkol etkisi ve öfke kontrolü sorunları ön plana çıkmaktadır. Kavga suçundan hüküm giyen bir katılımcı ise bu davranışını şeker hastası olmasına, dolayısıyla çabuk sinirlenme eğilimine bağlamaktadır. Uyuşturucu ticareti yapan bir diğer erkek katılımcı ise madde bağımlılığı nedeniyle yaşamını sürdürebilmek için tek çıkış yolunun bunu yapmak olduğunu iddia etmiştir.

Eşine şiddet uygulayan katılımcılar, davranışlarını genellikle "*eşleriyle geçinememek*" veya "*söz dinlememeleri*" gibi gerekçelerle açıklamaktadır. Katılımcı-15, hem ilk hem de

ikinci eşine şiddet uyguladığını belirtmiş, bu davranışı normalleştirdiğini ve suç olarak görmediğini ifade etmiştir. Ayrıca, yaşadığı çevredeki kişilerin de benzer biçimde bu tutumu normal karşıladığını dile getirmiştir. Bu ifadeler, toplumsal normların ve erkek egemen değerlerin, aile içi şiddet davranışını meşrulaştıran önemli faktörler arasında yer aldığını göstermektedir.

4.3. Görüşülen Kişilerin Toplumsal Uyum Konusunda Karşılaştığı Güçlükler ve Geliştirdikleri Stratejiler

Yapılan araştırmaya göre; katılımcıların büyük çoğunluğu cezaevine girmeden önceki yaşantısıyla çıktıktan sonraki yaşantısı arasında belirgin farklılıklar olduğunu, toplumsal uyum konusunda çeşitli zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları ise kısa süreli cezaevinde kaldıklarından kendilerini ceza almamış gibi düşündükleri için toplumsal uyum konusunda ciddi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Birkaç kişinin ifadesi incelendiğinde özgüveni yüksek olan, ailesi ve sosyal çevresinin maddi ve manevi desteği olan, bulunduğu şehri, mahalleyi ve suça bulaşmasına sebep olan kişilerden uzak duran kişilerin toplumsal uyum konusunda güçlüklerle karşılaşmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca, cezaevinde kalış süresi ile toplumsal uyum süreci arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre, kısa süreli mahkûmiyet yaşayan kişiler, uzun süre cezaevinde kalanlara kıyasla topluma daha kolay uyum sağlamakta ve yeniden sosyalleşme sürecinde daha az zorluk yaşamaktadır. Bu bulgu sonucunda, cezaevi deneyim süresinin bireyin toplumsal yaşama yeniden uyumu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu iddia edilebilir.

Toplumsal uyum sürecinde güçlük yaşadığını ifade eden katılımcıların en temel sorunlarından biri, sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalmalarıdır. Katılımcı-1, 30 ve 13'ün ifadelerinde de görüldüğü üzere, suç işlemiş kişiler toplum tarafından damgalanmakta, kendileriyle iletişim kurulmak istenmemekte ve bu kişilere karşı belirgin bir güven sorunu oluşmaktadır. Özellikle hırsızlık suçu işleyen kişilerin, toplum tarafından daha fazla etiketlenmeye maruz kaldıkları ve bu nedenle diğer suç türlerine kıyasla daha yoğun uyum problemleri yaşadıkları gözlemlenmiştir. Bu durum, suç türü ile toplumsal uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Katılımcı-14 ifadesinde aile ve akrabaları tarafından, Katılımcı-30 arkadaş çevresi tarafından, Katılımcı-25 ise içinde bulunduğu çevre tarafından dışlandığını ifade etmiştir. Bu kişiler cezaevinden çıktıktan sonra yakın çevreleriyle ilişkilerinin eskisi gibi olmadığını, iletişim kurmakta zorlandıklarını ve insanların kendilerinden uzaklaştığını belirtmiştir (Tablo 2).

Genel olarak değerlendirildiğinde, bir suçtan dolayı belirli bir süre cezaevinde kalmak, bireyin cezaevinden çıktıktan sonra toplumsal ilişkilerinde kopukluklara ve sosyalleşme sürecinin sekteye uğramasına neden olduğu belirtilebilir. Cezaevinden çıkan kişiler, aile bağlarını yeniden kurmak, eski sosyal çevrelerine uyum sağlamak ve iş yaşamına geri

dönmek için yoğun çaba harcamak zorunda kalmaktadır. Nitekim kadın katılımcılardan biri olan Katılımcı-25, cezaevinde bulunduğu dönemde ve sonrasında, sevgi evlerinde kalan kızını yanına alabilmek ve onunla yeniden bir aile ortamı kurabilmek için mücadele ettiğini belirtmiştir. Bu örnek, suçun yalnızca bireysel bir davranış görülmemesi gerektiğini; aynı zamanda aile ilişkilerini ve toplumsal aidiyet duygusunu derinden etkileyen bir olgu olduğunu göstermektedir.

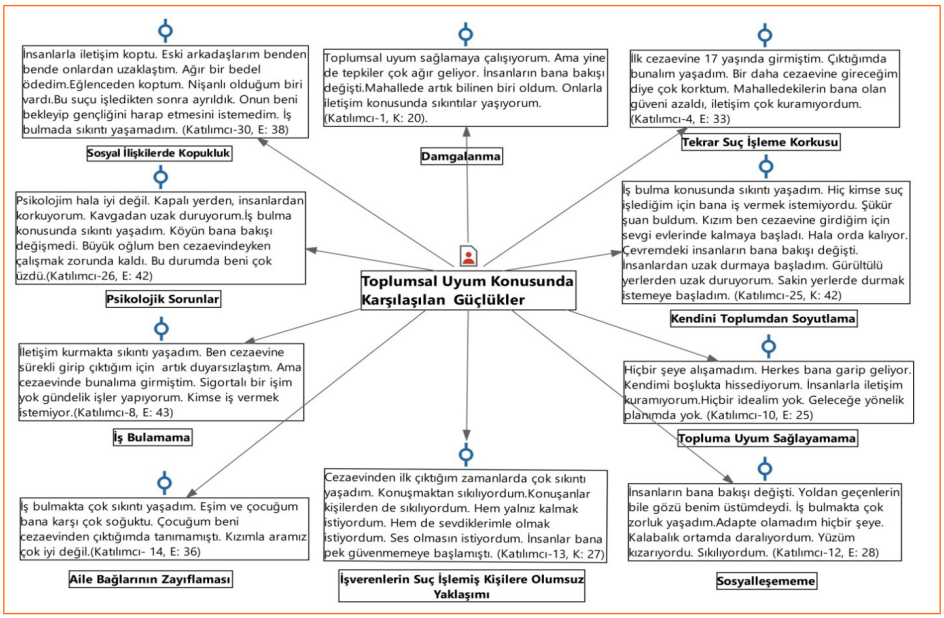

Tablo 2. Toplumsal Uyum Konusunda Karşılan Güçlükler (Kod Matris)

Araştırmada yer alan katılımcıların büyük çoğunluğu suç işlemiş olmaları nedeniyle toplumun kendilerine karşı ön yargılı bir tutum sergilediğini ve yeniden suç işleme potansiyeline sahip kişiler olarak görüldüklerini ifade etmiştir. Bu algının kişilerin etiketlenmesine, toplumdan dışlanmasına ve yalnızlaşmasına yol açtığı belirtilebilir. Katılımcı-12 ifadesinde bu durumu herkesin bakışının onun üzerinde olduğunu, kalabalık ortamda yüzünün kızardığını belirterek açıklamıştır. Katılımcılardan bazıları cezaevine girdiği için eşinden ayrıldığını belirtmiştir. Katılımcı-14'ün bu konudaki ifadesi dikkat çekici olmuştur. Bazı katılımcılar, cezaevinde bulundukları dönemde eşlerinin ve çocuklarının geçimlerini sürdürebilmek için çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. 49 yaşındaki erkek bir katılımcı, cezaevindeyken eşinin çocuklarını geçindirmek için çalışmak zorunda kalmasından dolayı üzüntü duyduğunu ifade etmiştir. Bu tür durumlar, suçun yalnızca bireysel bir sonucu olmadığını, aynı zamanda aile içi ilişkilerde huzursuzluğa ve rollerin dengesinde bozulmalara yol açtığını göstermektedir.

Katılımcılar arasında cezaevinde kalabalık ve kapalı bir ortamda bulunmanın, çevresel destek yoksunluğunun ve özel yaşam koşullarının etkisiyle psikolojik sorunlar yaşadığını belirtenler de olmuştur. Katılımcı-13'ün ifadelerinden de anlaşıldığı üzere, bu bireyler cezaevinden çıktıktan sonra kalabalık ve gürültülü ortamlardan uzak durma eğilimi göstermektedirler. Dolayısıyla cezaevi deneyiminin yarattığı psikolojik etkiler, bireylerin sosyal çevreyle yeniden bütünleşme süreçlerini zorlaştırmakta; bu da toplumsal uyum sürecinde karşılaşılan önemli güçlüklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcıların toplumsal uyum sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri iş bulamamak olduğu ortaya çıkmıştır. İş bulabilenler içinse bu genellikle geçici veya gündelik işler şeklindedir. Görüşülen kişilerden 17'si geçici bir işte çalıştığını, 4'ü ise herhangi bir işinin olmadığını üzülerek belirtmiştir. Geçici ve gündelik işlerde çalışan katılımcılar, elde ettikleri gelirin yaşamlarını sürdürebilmek için yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı-8, 14 ve 25'in ifadeleri, suç geçmişinin iş bulma sürecinde ciddi bir engel oluşturduğunu göstermektedir. Bu durum, katılımcıların büyük çoğunluğu için önemli bir mağduriyet kaynağıdır. Bazı kişiler iş başvurularında suç geçmişlerini gizlemek zorunda kaldıklarını belirtmiş; iki katılımcı ise denetimli serbestlik kapsamında katılmaları zorunlu olan eğitim ve iyileştirme programlarına katılmak için işverenlerine yalan söylediklerini ifade etmiştir. Bu kişiler suç geçmişlerinin ortaya çıkması durumunda işten çıkarılabilecekleri endişesini taşıdıklarını dile getirmiştir.

Katılımcıların iş bulamama ya da bulsalar bile yalnızca geçici işler yapmalarının nedenleri incelendiğinde, birden fazla faktörün etkili olduğu görülmüştür. Başlıca nedenler arasında mahkûmiyet geçmişi nedeniyle toplum tarafından dışlanma, çalışma yaşamından uzun süre ayrı kalma, iş deneyimi ve bireysel beceri eksikliği, iş bulmada destek olacak sosyal çevrenin bulunmaması, sermaye yetersizliği ve denetimli serbestlik kapsamında yerine getirilmesi gereken yükümlülükler (örneğin kamu yararına ücretsiz çalışma, imza verme, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılma) yer almaktadır. İş bulamama nedenleri arasında en yaygın olanı, bu kişilerin toplum tarafından damgalanmasıdır. Damgalanmak istenmeyen kişiler, bu durumu gizleme ihtiyacı duymaktadır. İş bulamamanın bir diğer nedeni olarak, denetimli serbestlik sisteminin toplum tarafından yeterince bilinmemesi de etkili olduğu iddia edilebilir.

Katılımcıların ifadeleri ve yapılan gözlemler, damgalanma ve dışlanmanın yalnızca cezaevine girmeye veya mahkûmiyet geçmişine bağlı olmadığını, denetimli serbestlik kapsamında olmanın dahi birey üzerinde bir damgalanma ve soyutlanma etkisi yarattığını göstermektedir. Bu durumlar, katılımcıların iş yaşamındaki olumsuz deneyimlerini artırmakta ve dolayısıyla toplumsal yaşama uyum sağlama sürecinde önemli bir engel

oluşturduğu Çınar'ın 2015'te[47] ve Demez vd. 2017'de[48], Aydoğan[49]'ın 2018, Ertan ve Demez'in 2018[50], Aydın 2019[51],Akyüz'ün 2019[52] ve Arıkoğulları'nın 2025[53] yaptığı araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde, İnan ve Kaya'nın hapishane geçmişi olan kişilere yönelik yürüttüğü çalışmada da, bu kişilerin iş bulma konusunda ciddi zorluklar yaşadığı ortaya konmuştur. Araştırmada, cezaevi öncesinde düzenli bir işe sahip olan kişilerin bile tahliye sonrası aynı işi sürdüremediği belirtilmiştir. Bunun başlıca nedeni, toplumun hapishane geçmişine sahip bireyleri "hükümlü", "hapis yatmış", "sabıkalı" veya "suçlu" gibi etiketlerle damgalaması olarak ifade edilmiştir. Ayrıca hapishane geçmişi olan kişiler, işverenlerin çeşitli bahanelerle iş vermekten kaçındığını ve sabıkalı olmaları nedeniyle düzenli ve sigortalı bir iş bulmalarının zor olduğunu belirtmişlerdir[54].

Katılımcıların toplumsal uyum sürecinde karşılaştıkları güçlükleri aşmak için geliştirdikleri tutumlar incelendiğinde; öncelikli olarak suça neden olan etkenlerden uzak durma stratejisini benimsedikleri görülmektedir (Tablo 3). Bu bağlamda, suça bulaşmalarına neden olduğunu düşündükleri arkadaş çevresinden uzaklaştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı-18'in belirttiği gibi özellikle uyuşturucu madde kullanan kişiler, maddeyi bıraktığını ve bu davranışlarında etkili olan arkadaş çevresinden uzaklaştıklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde öfkesini kontrol edemeyip kavga etme veya eşine şiddet uygulama suçlarını işleyen katılımcılar, öfkelerini yönetebilmek amacıyla bulundukları ortamı değiştirdiklerini ifade etmiştir. Katılımcılar, mahallelerinde damgalandıkları ve dışlandıkları için bazıları mahallesini değiştirmiş, bazıları ise hem iş bulabilmek hem de toplumsal uyum açısından güçlük yaşamamak amacıyla yaşadıkları şehirleri terk ederek Isparta'ya gelmiştir. Örneğin, sahte para piyasaya sürmek suçundan dolayı 8 yıl cezaevinde kalan Katılımcı-21, hem iş bulma konusunda yaşadığı güçlükler hem de suçlu olarak etiketlenmiş olmasından dolayı Isparta'ya taşındığını belirtmiştir.

---

47 Anıl Çınar, *Denetimli Serbestlik Sistemindeki Rehabilitasyon Hizmetlerinin Hükümlülerin Yeniden Sosyalizasyonu Sürecindeki Etkileri: Aydın Örneği* (Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015).

48 Gönül Demez vd., *Denetimli Serbestlikte Yeniden Sosyalleşme.*

49 Aydoğan, *Cezaevi Sonrası Denetimli Serbestlik Sürecindeki Hükümlülerin Suç, Damga ve Sosyal Dışlanma Bağlamında İncelenmesi.*

50 Cihan Ertan ve Gönül Demez, "İçerideki Ses: Suça Yönelmiş Bireylerin Gözünden Denetimli Serbestlik Uygulamaları," *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 21/1 (2018), 56.

51 Seda Nur Aydın, *Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik* (Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 62.

52 Esra Akyüz, *Türkiye'de Suç Sosyolojisi Açısından Denetimli Serbestlik Uygulaması ve Sosyal Uyum* (Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 45.

53 Tufan Arıkoğulları, *Denetimli Serbestlik Uygulamalarının Suç Oranları Üzerine Etkisi: Çorlu Örneği* (Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2025), 87.

54 Kübra İnan – Yaşar Kaya, "Suça ve Suçluya Toplumsal Damga: Niğde İli Örneği," *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi* 4/Özel Sayı (2020), 58.

Katılımcı-12 ve 18'in belirttiği gibi birçok kişi sosyal ilişkilerinde kopukluk yaşadığını ve bu güçlükleri aşabilmek için insanlarla iletişim kurmaya çalıştığını açıklamıştır. Katılımcı-10 gibi bazı yükümlüler ise yaşadıkları yalnızlık ve güven sorunları nedeniyle insanlarla iletişim kurmak istemediklerini belirtmiştir. Katılımcılardan bazıları, örneğin Katılımcı-4, 12, 13 ve 14, cezaevindeyken aile bağlarının zayıfladığını ve cezaevi sonrası yaşanan bu boşluğu doldurmak için daha fazla ailelerine vakit ayırmaya başladıklarını ifade etmiştir.

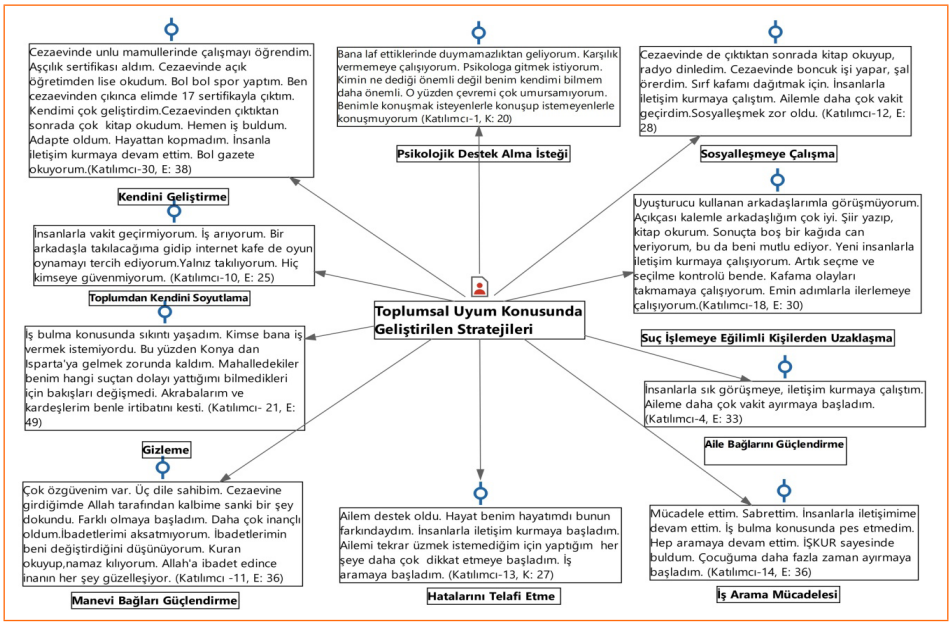

Tablo 3. Toplumsal Uyum Konusunda Geliştirilen Stratejiler (Kod Matris)

Katılımcıların en önemli sorunlarından biri iş bulamamak olarak belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre, cezaevinden çıkan bireyler iş bulma süreçlerinde sabıkalı olmaları nedeniyle çoğunlukla işe alınmamakta; işe alınsalar bile bu işlerin geçici ve sigortasız olduğu anlaşılmıştır. Bu duruma karşı geliştirilen stratejiler incelendiğinde, Katılımcı-14'ün ifadesinde olduğu gibi, cezaevinden çıkan kişilerin geçici olmayan ve sigortalı iş arayışını sürdürdüğü tespit edilmiştir. Bazı katılımcılar, işe alınabilmek için sabıkalı olduklarını gizlediğini veya yer değiştirerek yeni fırsatlar aradığını belirtmiştir. Katılımcı-30, 12 ve 18'in ifade ettikleri gibi iş bulmak ve topluma uyum sağlamak amacıyla kendilerini geliştirmeye yönelik çabalar sarf ettikleri anlaşılmıştır. Bu çabalar arasında eğitimlerine devam etmek, meslek edinme kurslarına katılmak ve kitap okumak gibi etkinlikler yer almaktadır. Toplumsal uyum konusunda geliştirilen stratejiler incelendiğinde, Katılımcı-11 topluma uyum konusunda belirgin bir sorun yaşamadığını ve bunu manevi bağlarının güçlü olmasına bağlamıştır.

4.4. Denetimli Serbestlik Kurumunun Toplumsal Uyuma Etkisi

Denetimli serbestlik sistemi; şüpheli, sanık ve hükümlülerin ceza infazını toplum içinde, rencide olmadan yaşamını sürdürmesini sağlayan ve bu kişilerin topluma yeniden uyum sağlamasını amaçlayan bir sistemdir. Bu sistemin yararının olup olmadığını anlamak amacıyla yükümlülere belli sorular yöneltilmiştir. Yapılan görüşmelerin sonucuna göre, denetimli serbestlik kapsamında gerçekleştirilen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin (bireysel görüşmeler, seminerler, grup çalışmaları, sosyal etkinlikler ve projeler) toplumsal uyuma katkısı olup olmadığı sorulduğunda, yükümlülerin büyük çoğunluğu bu faaliyetlerin faydalı olduğunu ifade etmiştir. Fakat bazı katılımcılar bu faaliyetlerin etkisinin sınırlı olduğunu dile getirmiştir. Aşağıda, bu yanıtların genel bir değerlendirmesini sunmak için, denetimli serbestlik sisteminin işleyişine ve yürütülen faaliyetlere kısaca değinilmiş, ardından katılımcıların bu konuya yönelik verdiği cevapları değerlendirilmiştir.

Yükümlü, denetimli serbestlik kurumuna başvurduğunda, ilk olarak değerlendirme ve planlama bürosu uzmanları tarafından uygulanan ARDEF (Araştırma ve Değerlendirme Formu) ile kişinin yaşamında ihtiyaç duyabileceği alanlar belirlenir. Bu doğrultuda, denetimli serbestlik süresine uygun bir denetim planı hazırlanmaktadır. Plan, öncelikle yükümlüyü tanımaya yönelik olarak denetimli serbestlik uzmanı ile yapılan üç bireysel görüşmeyi; ardından işlediği suç türü ve ihtiyaçlarına göre grup çalışmaları ve seminerlere katılımı içermektedir. Değerlendirme ve planlama bürosu, araştırma ve değerlendirme süreci sonunda her yükümlü için risk düzeyini (düşük, orta, yüksek) belirler, durumu saptar ve bir iyileştirme planı hazırlar. Buna göre, cezalarının infazına karar verilen kişiler, denetim planında belirtilen yükümlülüklerden birine veya birkaçına tabi tutulur. Bu yükümlülükler arasında; sorumluluk bilincini geliştirmek amacıyla imza atma, bireysel görüşme ve eğitim/iyileştirme faaliyetlerine katılım, kamu yararına çalışılan kurumlarda (okul, hapishane, adliye vb.) ücretsiz çalışma, belirli bir konut veya bölgede gözetim altında bulundurulma ve yasaklanan yer veya bölgelere gitmeme yer almaktadır. Yüksek risk taşıyan kişiler, örneğin eşine şiddet uygulayan, cinsel suç işleyen veya cinayet suçu işlemiş olanlar, cezasını evde çeker ve elektronik kelepçe sistemi ile gözetim altında tutulur. Bu uygulama sayesinde suçtan uzaklaşmaları ve topluma yeniden uyum sağlamaları sağlanmaya çalışılmaktadır.

Denetimli serbestlik kapsamında yürütülen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin faydalı olduğunu ifade eden yükümlülerin ifadeleri incelendiğinde; özellikle sürecin ilk aşamasını oluşturan bireysel görüşmelerin çok faydalı olduğunu belirtmeleri dikkat çekicidir. Bu görüşmelerin etkili olmasında, Isparta Denetimli Serbestlik Eğitim ve İyileştirme Bürosu'nda görevli uzmanlarla sağlanan sağlıklı iletişimin ve uzmanlardan duyulan memnuniyetin önemli bir rol oynadığı gözlemlenmiştir. Bireysel görüşmeler sırasında, yükümlünün

mevcut yasal süreci değerlendirilmekte, iş birliği sağlanmakta ve hayatındaki sorunlara çözüm önerileri sunulmaktadır; bu nedenle yükümlüler bu uygulamadan genellikle memnun kalmaktadır.

Bireysel görüşmelerin faydalı olduğunu belirten katılımcı ifadeleri incelendiğinde; farklı yaş gruplarındaki yükümlülerin bu uygulamadan olumlu etkilendiği görülmektedir. 30 yaşındaki bir erkek katılımcı, "*Bireysel görüşmedeki kişinin bana yaklaşımı çok iyiydi. Kendimi rahat hissettim, dışlanmış hissetmedim*" demiştir. Cezaevinden çıkıp denetimli serbestliğe gelen kişilerin ilk muhatap oldukları genellikle burada çalışan uzmanlardır. Katılımcılar, başlangıçta çalışanların kendilerini yadırgayacaklarını düşündüklerini, ancak kurulan samimi bir iletişim sayesinde bu önyargıların zamanla ortadan kalktığını belirtmişlerdir. 40 yaşındaki başka bir katılımcı, görüşmelerin farkındalık kazandırmadaki etkisine dikkat çekmiştir: "*Bireysel görüşmedeki kişiye her şeyi anlatabiliyorum. O da beni dinleyip yaptığım hataları yüzüme söylüyor. Açıkçası beni fazlasıyla bilinçlendirdi.*" Benzer şekilde 36 yaşındaki bir diğer katılımcı da "*Bireysel görüşmeler sırasında rahatladım. Bu süreç, sorumluluk bilincimi geliştirdi ve planlı hareket etmeye başladım*" demiştir.

Bireysel görüşmeler sırasında denetimli serbestlik uzmanı, yükümlünün ihtiyaçlarını ve hazır bulunuşluk düzeyini değerlendirir. Bu süreçte ARDEF'te (Araştırma ve Değerlendirme Formu) yer alan planlamadan farklı veya değişiklik gerektiren bir durum tespit edilirse, uzman denetim planının yeniden düzenlenmesi yönünde görüş bildirebilir. Uzmanın bu değerlendirmesi doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılır. Örneğin, ARDEF sürecinde alkol kullanımı nedeniyle SAMBA (Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı) kapsamında bir programa yönlendirilen bir yükümlünün bireysel görüşmede psikiyatrik bir rahatsızlığı olduğu belirlenirse, grup çalışmasına katılımının verimli olmayacağı öngörülebilir. Bu durumda yükümlünün bireysel görüşmelere devam etmesi ya da sadece dinleyici olarak seminerlere katılması uygun görülür. Denetimli serbestlik kurumunda yürütülen bu uygulamalar, yükümlülerin toplumsal uyum sürecinde karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olacak tutumlar geliştirmelerini hedefler. Böylece sistem, yalnızca ARDEF sonuçlarına bağlı kalmayıp süreç içinde kurum tarafından gözlemlenen veya yükümlü tarafından bildirilen yeni ihtiyaçları da dikkate alarak bireye en uygun desteği sağlamaya çalışır.

Denetimli serbestlikte bireysel görüşmelerin ardından yükümlüler, suç türü ve kişisel özelliklerine göre suç davranışını önleyici seminer ve grup çalışmalarına yönlendirilir. Sosyal etkinliklere katılmamış kişilerin boş zamanlarını verimli geçirmeleri için de çeşitli aktiviteler düzenlenir. Bu kapsamda; şiddet suçu işleyenlere öfke kontrolü, eğitim düzeyi düşük olanlara eğitim, iletişim sorunu yaşayanlara aile ilişkileri seminerleri verilir. İş arayanlara İŞKUR seminerleri, mesleki deneyimi olmayanlara kurslar, trafik suçu işleyenlere

trafik, riskli işlerde çalışanlara ilk yardım seminerleri düzenlenir. Sosyal çevresinin olumsuz etkisine açık kişiler için "*Hayır diyebilme*", çocuklarıyla iletişim sorunu yaşayanlar için ise "*Çocuk eğitimi ve yetişkin tutumu*" seminerleri düzenlenir. Ayrıca, uyuşturucu madde kullanan yükümlüler için SAMBA (Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı), suç tekrarı riski yüksek olanlar için ise HAYDE (Hayat İçin Değişim Programı) uygulanır.

Katılımcıların seminer ve grup çalışmaları hakkındaki ifadelerine bakıldığında; 54 yaşındaki erkek katılımcı, verilen bu faaliyetler sayesinde farkındalık kazandığını ve burada öğrendiklerinin sosyal ilişkilerine olumlu katkı sağladığını şu sözlerle ifade etmiştir: "*Bireysel görüşmelerin, seminerin, SAMBA'nın etkisi çok oldu. Uyuşturucu hakkında bilmediğim çoğu şeyi burada öğrendim. Seminerin birindeki slaytta, beynin uyuşturucu kullandığında küçüldüğü yazıyordu. Onu burada öğrendim. Öğrendiğimde tekrar pişmanlık yaşadım. Seminerlerin ailem ve çevremle olan iletişimim konusunda da etkisi oldu.*" 27 yaşındaki erkek katılımcı ise "*Faydası oldu. Farkındalığım arttı. Denetimli serbestlik olmasaydı hâlâ uyuşturucu kullanmaya devam ederdim*" demiştir. Benzer şekilde, uyuşturucu kullanmayı bıraktığını belirten 28 yaşındaki bir başka katılımcı, SAMBA programının kendisinde yarattığı olumlu etkiyi şu ifadelerle açıklamıştır: "*Tabii etkisi oldu. Bireysel görüşme ve SAMBA'nın etkisi çok oldu. Bireysel görüşmedeki kişinin bana karşı tutumu çok iyiydi. SAMBA'da dönen çark adlı videodan çok etkilendim. Videoda, uyuşturucu ve alkol bağımlısı bir kişinin sürekli dönüp dolaşıp aynı yerde olduğunu anlatıyordu. Bundan çok etkilendim. Artık kullanmıyorum.*" 36 yaşındaki erkek katılımcı ise bireysel görüşme ve seminerlerin kendisinde yarattığı farkındalığı şu şekilde aktarmıştır: "*Bireysel görüşmedeki kişiyle konuşmak iyi geldi. Seminerlerin de faydası oldu. Öfke kontrolü seminerinde nefes alıp vermeyle ilgili bir çalışma yapmıştık. Nefes alıp verdiğimde güzel şeyler düşünmüştük, bu beni çok etkiledi. SAMBA'da da alkol kullanınca beynin fonksiyonlarını kaybettiğini öğrendim. Bu iki şeyden çok etkilendim. Buraya gelip giderek sorumluluk bilincimin arttığını fark ettim.*"

35 yaşındaki erkek katılımcı, öfke kontrol programı sayesinde davranışlarına daha fazla dikkat ettiğini ve ailesiyle iletişiminin daha ılımlı hâle geldiğini belirtmiştir. 49 yaşındaki bir diğer erkek katılımcı ise "*Faydası oldu. Seminerin birinde mağdur olan kadın ve eşinin videosunu izlemiştik. Bu videodan çok etkilendim. Eşim de benim sorumsuzluğum yüzünden mağdur olmuştu. İzleyince daha çok etkilenip hareketlerime dikkat etmem gerektiğini, yine aynı şeyleri aileme yaşatmamam gerektiğini anladım. Olaylara farklı bakmaya başladım. Sorumluluk bilincim arttı*" demiştir. 42 yaşındaki kadın katılımcı ise "*Faydası oldu. Her konuda bana burada çalışan kişiler yardımcı oldular. Seminerler sayesinde sabretmeyi, insanlarla iletişim kurmama engel olan eksiklikleri ve ne olursa olsun öfkemi kontrol edip şiddet uygulamamam gerektiğini öğrendim*" diyerek faydasını açıklamıştır. İŞKUR aracılığıyla iş bulduğunu belirten 38 yaşındaki erkek katılımcı ise duygularını şu şekilde ifade etmiştir: "*Bireysel görüşmelerde muhabbet edince huzur bulup, rahatlıyorum. Allah devletimizden razı olsun. Sağlıkla ve iş bulmayla ilgili seminerlere katıldım. İŞKUR sayesinde iş buldum. Burada çoğu şey bildiğim şey ama yine de bilgilerim tazelenmiş oldu.*"

Denetimli serbestlik sisteminde, değerlendirme ve planlama bürosunca yapılan araştırma ve değerlendirmeler sonucunda her yükümlüye verilen yükümlülüklere yönelik geri bildirimler incelendiğinde; çoğunlukla olumlu görüşlerin dile getirildiği anlaşılmıştır. Katılımcılardan bazıları, cezaevindeyken kendilerini bir boşlukta hissettiklerini, denetimli serbestlik süreciyle birlikte bu boşluğun dolduğunu örneğin şu şekilde belirtmişlerdir: "*Evet, oldu. Kamu yararına olan çalışmanın etkisiyle hemen iş buldum. Cezaevinden çıkınca boşluğa düşmüştüm. O boşluğu burası doldurdu.*" 24 yaşındaki bir kadın katılımcı, kamu yararına çalışma yükümlülüğü sayesinde iş bulma sürecinin hızlandığını ve bu sayede iş sahibi olduğunu ifade etmiştir. 42 yaşındaki erkek katılımcı ise denetimli serbestlik kurumunun yararını şu sözlerle açıklamıştır: "*Faydası var. Cezaevinden çıktığımda boşluğa düşebilirdim. Bence cezaevinden direkt çıkıp buraya gelmeyenler eğitilmedikleri ve yanlışlarının farkına varmadıkları için yine suç işleyebilir. Denetimli serbestlik insanların davranışlarına çeki düzen vermesini sağlıyor.*" 20 yaşındaki kadın katılımcı ise yükümlülükleri sayesinde suçtan uzak durduğunu şu şekilde dile getirmiştir: "*Denetimli serbestlikte kamu yararına sabah çalışıyorum. Gecede dışarı çıkma yasağım olduğu için evdeyim. Genellikle kötü olaylar da gece olduğu için suça bulaşmamamı sağladı. Denetimli serbestlikte çalışan personellerin güler yüzü buraya gelirken mutlu olarak gelmemi sağladı. Bireysel görüşmedeki kişiyle konuşmak beni çok rahatlattı. İyi ki de denetimli serbestlikte çalışıyorum. Cezaevindeyken psikolojim çok kötüydü. Burada toplum içindeyim.*"

Denetimli serbestlik sistemindeki etkinliklerin toplumsal uyuma faydasının olmadığını belirten altı kişinin ifadeleri incelendiğinde ise kızını zorla bir başkasına verme suçundan yargılanan bir yükümlü, yalnızca bir ay cezaevinde kaldığını ve bu nedenle toplumsal uyum konusunda herhangi bir sıkıntı yaşamadığını, dolayısıyla sistemin faydasını hissetmediğini ifade etmiştir. Kavga suçundan hüküm giyen bir diğer katılımcı ise seminerlere ve SAMBA programına katılma yükümlülüğünün olmadığını, bu nedenle denetimli serbestlik sürecinden yeterince fayda görmediğini belirtmiştir. Gasp suçunu işleyen bir başka katılımcı ise "*SAMBA'ya katıldıktan sonra beynim karıncalanıyor. Unutmak istediğim halde görsel olarak maddeleri görünce içesim geliyor. Yan etkisi oldu açıkçası. Bu yüzden pek faydasının olduğunu düşünmüyorum*" demiştir.

Hırsızlık suçu işleyen bir diğer erkek katılımcı ise "*Olumlu bir etkisi yok. Olumsuz etkisi ise yükümlülüklerim fazla olduğu için elim, kolum bağlı gibi hissediyorum*" şeklinde açıklamıştır. Uyuşturucu kullanmak ve satmak suçundan hüküm giymiş bir katılımcı ise uyum sürecinde bir zorluk yaşamadığını şu şekilde belirtmiştir: "*Benim özgüvenim olduğu için zaten uyumlu bir kişiyim. O yüzden burada yapılan etkinliklerin pek etkisi olmadı. Ama burası bocalayanlar için çok etkili. Bence suçu önlemenin en etkili yolu insanlara dini eğitim vermek. Dini eğitim üzerine donanımlı kişiler seminer verse daha etkili olur.*" Kavga suçu işleyip şiddet uygulayan bir diğer erkek katılımcıda benzer şekilde etkilenmediğini şu şekilde dile getirmiştir: "*Ben zaten donanımlı bir insan olduğum için pek faydası olmadı. Ama diğer insanlar için çok faydalı oluyordur.*" Araştırmada, daha iyi eğitimli, ekonomik durumu

iyi ve kısa süreli ceza alan katılımcıların memnuniyet ve beklentilerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bazı katılımcılar ise etkinliklerin faydasını kabul etmekle birlikte iş yaşamlarında zorluk yaşadıklarını belirtmiştir: Bu kişilerden biri durumu şu sözlerle ifade etmiştir: "*Denetimli serbestlikteki etkinliklere gelirken her defasında patronla papaz oluyorum*." Bu durum, denetimli serbestliğin toplum tarafından yeterince bilinmemesinin olumsuz eleştiriler doğurabildiğini göstermektedir. Görüldüğü üzere, faydayı doğrudan hissetmeyen kişiler dahi sistemin başkaları için yararlı olabileceğini ifade etmiştir.

Bu çalışmada, katılımcıların denetimli serbestlikten yararlanma süresi ile aldıkları yükümlülükler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar arasında en kısa süreyle yararlanan 5 ay, en uzun süreyle yararlanan ise 2 yıldır. Kısa süreli yararlananların seminer ve grup çalışmalarına daha az katıldığı, bu nedenle sistemden yeterince faydalanamadıkları görülmüştür. Buna karşın uzun süre devam eden katılımcıların neredeyse tüm programlara dâhil olduğu için etkinliklerden daha fazla verim aldığı ve topluma uyum süreçlerinin hızlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, denetimli serbestlik sisteminden memnun olduklarını ve bu süreçten faydalandıklarını belirtmiştir. Memnuniyetin temel nedenleri arasında; cezalarını sosyal çevrelerinden kopmadan infaz edebilme, aile yaşamlarını sürdürebilme ve Isparta Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde görev yapan personelin tutumlarından duyulan memnuniyet öne çıkmaktadır. Cezaevinden çıkan kişiler için yeni bir sosyal ortam oluşturan denetimli serbestlik kurumu, yükümlülerin topluma yeniden uyum sağlama sürecinde karşılaştıkları ilk kurumsal yapı olma özelliğini taşımaktadır. Bu yönüyle denetimli serbestlik, cezaevinden çıkan ve toplumsal bağları zayıflayan kişiler için bir geçiş köprüsü işlevi görmektedir. Çınar (2015)[55], Porsuk (2017)[56],Demez vd. (2017)[57], Ertan ve Demez (2018)[58], Gün ve Önder Erol (2023)[59], Aydın (2019)[60], Akyüz'ün (2019)[61] ve Arıkoğulları'nın (2015)[62] çalışmalarında da benzer biçimde, denetimli

---

55 Çınar, *Denetimli Serbestlik Sistemindeki Rehabilitasyon Hizmetlerinin Hükümlülerin Yeniden Sosyalizasyonu Sürecindeki Etkileri: Aydın Örneği.*

56 Semra Porsuk, *Hükümlülerin Topluma Kazandırılmasında Denetimli Serbestliğin Rolü: Malatya İli Örneği* (Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017).

57 Demez vd., *Denetimli Serbestlikte Yeniden Sosyalleşme.*

58 Ertan ve Demez, "*İçeridekiSes: Suça Yönelmiş Bireylerin Gözünden Denetimli Serbestlik Uygulamaları*", 63.

59 Elif Gün – Pelin Önder Erol, "Etiketleme Kuramı Perspektifinden Toplum ve İyileştirme Temelli Bir Ceza İnfaz Sistemi Olarak Denetimli Serbestlik". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(1).

60 Aydın, *Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik* (Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 62.

61 Akyüz, *Türkiye'de Suç Sosyolojisi Açısından Denetimli Serbestlik Uygulaması ve Sosyal Uyum* (Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 45.

62 Arıkoğulları, *Denetimli Serbestlik Uygulamalarının Suç Oranları Üzerine Etkisi: Çorlu Örneği*, 109-110.

serbestlik sisteminde yürütülen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin toplumsal uyum sürecinde önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Elde edilen bulgular, denetimli serbestlik sisteminin cezaevinden çıkan kişilerin topluma uyum sağlamalarına yönelik stratejiler geliştirmelerine ve bu kazanımlarını toplum içinde sürdürebilme becerisi kazanmalarına katkıda bulunan bir uygulama olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Denetimli serbestlik sistemi belirli şartlar taşıyan yükümlülerin; topluma uyumunu kolaylaştırmayı ve yeniden kazandırmayı hedefleyen bir uygulamadır. Bireylerin cezasını toplum içinde rencide olmadan çekmesini sağlayan bu sistem, bu yönleriyle klasik infaz sisteminden ayrılmaktadır. Bu çalışmada denetimli serbestlik sistemi detaylı bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Denetimli serbestlikte yükümlülerin topluma uyum sağlamasını kolaylaştırmak için yapılan faaliyetlerin yükümlülere toplumsal ve bireysel açıdan katkı sağlayıp sağlamadığı, gözlem ve görüşmeler sonucunda ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Yapılan görüşme ve gözlemler sonucunda, denetimli serbestlik sistemi kapsamında infazının gerçekleştirilmesi sürecine dahil olan kişilerin, bu uygulama sayesinde özgürlüklerine kısmen kavuştuğu, aile bağlarını güçlendirmeye çalıştıkları ve psikolojik olarak daha iyi bir durumda oldukları belirlenmiştir. Ancak toplumda denetimli serbestlik sistemine ilişkin bilgi eksikliğinden dolayı, bu kişilerin iş bulma konusunda ciddi güçlükler yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Görüşmelere katılan yükümlülerin geçmişte işledikleri suçlardan pişmanlık duydukları ve aynı suçu tekrarlamak istemedikleri anlaşılmıştır. Denetimli serbestlik sürecinde yürütülen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin bireylerde farkındalık oluşturduğu, kamu yararına çalışma yükümlülüğünün sorumluluk bilincini artırdığı, zamanlarını daha verimli kullanmaya başladıkları, toplumsal disipline uyum sağladıkları ve planlı bir yaşam biçimi geliştirdikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular denetimli serbestlik uygulamasının kişilerin topluma yeniden kazandırılmasında işlevsel bir infaz biçimi olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların ifadeleri ve yapılan gözlemler sonucunda, denetimli serbestlik sisteminde yürütülen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin, yükümlülerin cezaevinden çıktıktan sonra topluma uyum sürecinde karşılaştıkları güçlükleri aşmalarına zaman kazandırdığı ve bu güçlüklerle başa çıkabilmeleri için farklı stratejiler geliştirmelerine katkı sağladığı anlaşılmıştır. Araştırmanın bulgularının değerlendirilmesi sonucunda, söz konusu eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin belirlenen hedefler doğrultusunda etkin bir şekilde yürütüldüğü ve denetimli serbestlik kurumunun, suç işlemiş kişileri yeniden topluma kazandırmada son derece önemli bir işlev üstlendiği iddia edilebilir.

Denetimli serbestlik uygulaması köklü değişimler sonucunda ortaya çıkan ve 2005 yılında Türkiye'de uygulanmaya başlanan yeni bir ceza infaz sistemidir. Denetimli serbestlik sistemi

ceza infaz kurumlarının yoğunluğunun azalmasını sağladığı ve kişiler üzerinde olumlu etkiler bıraktığı için yeni yasalarla düzenlenerek, suç işleyen kişilere yararlanma fırsatı verilmektedir. İlk yıllarda bir yıl olan denetimli serbestlik süresi 2016 yılında iki yıla, 2020 yılında ise üç yıla çıkarılmıştır. Daha güncel olarak, 31 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla belirli şartları taşıyan hükümlüler için "*denetimli serbestliğe ayrılmasına beş yıl veya daha az süre kalanlar*" gibi özel düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeler, uygulamanın önemini ve sistemin farklı durumlara göre değişiklik olabileceğini ortaya koymaktadır. Denetimli serbestlik uygulamasında istihdam sorununun giderilmesiyle birlikte kişilerin topluma uyumunun daha da artacağı düşünülmektedir. Denetimli serbestlik sisteminin uygulanmasında daha iyi sonuçlar alınması ve mevcut sorunların giderilmesine yönelik öneriler aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

- Gözlemlerimiz sonucunda denetimli serbestlikten yararlanan kişilerin kurumun işleyişi ve alacakları yükümlülükler hakkında önceden yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, bu nedenle de özellikle yükümlülükleri noktasında direnç gösterdikleri tespit edilmiştir. Örneğin, imza yükümlülüğü olan bir kişi bunu denetimli serbestlikte öğrenmekte ve bu hem personeli hem de yükümlüyü zor durumda bırakmaktadır. Bu nedenle, yükümlülere cezaevinden çıkmadan önce sistem hakkında detaylı bilgilendirme yapılmalıdır.

- Denetimli serbestlik sistemi, bireyin cezasını toplum içinde, rencide olmadan çekmesini sağlayarak hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemli faydalar sunmaktadır. Cezaevinde kalmanın birey, aile ve toplum üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alındığında, bu uygulamanın önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, denetimli serbestlik tedbiri alan kişilerin toplum nezdinde "devlet tarafından affedilmiş" olarak algılanması, hem toplum vicdanında adalet duygusunun zedelenmesine hem de yükümlülerde cezasızlık algısının oluşmasına yol açabilmektedir. Bu yanlış algının önüne geçebilmek için, denetimli serbestlik uygulamasının bir "af" değil, bireyin topluma yeniden kazandırılmasını hedefleyen bir ceza infaz tedbiri olduğu vurgulanmalı; basın, kamu spotları, toplumsal farkındalık projeleri ve lisansüstü araştırmalar aracılığıyla kamuoyuna yönelik bilgilendirme çalışmaları geliştirilmelidir.

- Denetimli serbestlikte görev yapan öğretmen, psikolog, sosyolog ve sosyal çalışmacıların ücretlendirmelerinde bazı farklılıklar bulunduğu gözlemlenmiştir. Benzer görevleri yürüten uzmanlar arasındaki bu farklılıkların giderilmesi, kurumsal aidiyet ve motivasyon açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, denetimli serbestlikte görev yapan personel için eşit ücretlendirme yapılabilir.

- Üniversitelerin özellikle sosyoloji, psikoloji, sosyal hizmetler, hukuk bölümlerinde; fen-edebiyat, eğitim fakülteleri ve meslek yüksekokullarında (ceza infaz koruma bölümü gibi) denetimli serbestlik ile ilgili dersler verilmeli, staj zorunluluğu getirilerek öğrencilerin alanı daha iyi tanıma imkânı sağlanmalıdır.

- Araştırmanın yapıldığı dönemde mağdur bürosunun aktif olarak çalışmadığı gözlemlenmiştir. Yükümlüler ile mağdurların aynı ortamda rehabilite edilmesi risk oluşturduğundan, mağdurlara yönelik hizmetlerin ayrı bir yapı altında yürütülmesi gerektiği önerilmiştir. Bu önerinin sonraki yıllarda karşılık bulduğu ve 2013 yılında Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Mağdur Hakları Daire Başkanlığı'nın kurulduğu görülmektedir. 2019 ve 2020 yıllarında da suç mağdurlarının desteklenmesine yönelik psiko-sosyal destek ve koruma hizmetlerinin kapsamı genişletilmiştir. Günümüzde adliyelerde Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin yaygınlaştırılması önemli bir adım olsa da, hizmetlerin erişilebilirliği ve dezavantajlı gruplara destek artırılmalıdır.

- Bu araştırmanın yürütüldüğü dönemde, cinsel suç işleyen kişilere yalnızca 12 bireysel görüşme yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu kişilerin hem riskli görülmeleri hem de diğer yükümlüler tarafından damgalanmaları nedeniyle grup çalışmalarına dahil edilmedikleri fark edilmiştir. Bu kapsamda araştırmada, söz konusu kişilerin topluma yeniden kazandırılabilmesi için bireysel görüşmelerin denetimli serbestlik uzmanlarıyla birlikte psikolog ve psikiyatristlerin katılımıyla yürütülmesi; görüşme içeriklerinin ise yeniden yapılandırılması önerilmiştir. Güncel uygulamalarda ise bireysel görüşme sayısının azaldığı ve bu kişilerin diğer yükümlülerle birlikte grup (seminer) çalışmalarına dahil edildiği görülmüştür. Bu durum, araştırmada geliştirilen önerinin dikkate alındığını ve uygulamada karşılık bulduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, cinsel suç işleyen kişilerin yeniden topluma uyum süreçlerinin daha sağlıklı ilerleyebilmesi için psikolojik ve psikiyatrik destek hizmetlerinin kapsamının ve sıklığının artırılması yararlı olabilir.

- Geçmişte uyuşturucu madde kullanımı bulunan ve halihazırda uyuşturucu ticareti suçu nedeniyle denetimli serbestlikten yararlanan kişilerin de grup çalışmalarına dahil edilmedikleri görülmektedir. Bu kişilere yönelik özel grup programlarının geliştirilmesi, rehabilitasyon süreçlerine katkı sağlayarak topluma yeniden uyumlarını kolaylaştırabilir. Bu yönde programların oluşturulması daha faydalı olabilir.

- Denetimli serbestlikten yararlananların en büyük sorunlarından biri iş bulamamak olduğundan, bu konuda çeşitli önlemler alınması önerilmektedir. İŞKUR seminerleri ve sertifika çeşitliliğinin artırılması, eski hükümlülerin kamu ve özel sektörde istihdamının desteklenmesi önemlidir. Ayrıca Denetimli Serbestlik Müdürlükleri bünyesinde girişimcilik birimleri, atölyeler veya üretim merkezleri oluşturularak yükümlülerin mesleki becerilerinin geliştirilmesi ve toplumsal yaşama katılımlarının artırılması sağlanabilir. Bu tür uygulamalar, tekrar suç riskini azaltırken ekonomik üretkenliğe de katkıda bulunabilir.

Kaynakça | References

Aksoy Retornaz, Emine Eylem. "Beccaria'nın Hapis Cezasına Bakışı Üzerine Bir Değerlendirme". *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 0/112 (2014), 93-106.

Akyüz, Esra. *Türkiye'de Suç Sosyolojisi Açısından Denetimli Serbestlik Uygulaması ve Sosyal Uyum*. Kütahya: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Arıkoğulları, Tufan. *Denetimli Serbestlik Uygulamalarının Suç Oranları Üzerine Etkisi: Çorlu Örneği*. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2025.

Aydın, Seda Nur. *Denetimli Serbestlik Sisteminden Faydalanan Madde Bağımlıları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Anadolu Denetimli Serbestlik*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Aydoğan, Ramazan. *Cezaevi Sonrası Denetimli Serbestlik Sürecindeki Hükümlülerin Suç, Damga ve Sosyal Dışlanma Bağlamında İncelenmesi*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Bal, Hüseyin. *Hukuk Sosyolojisi*. Isparta: SDÜ Basımevi, 2003.

Bal, Hüseyin. *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Isparta: Fakülte Kitabevi, 2016.

Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2015.

CTE, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, *2025*. Erişim 30 Ekim 2025. https://cte.adalet.gov.tr/Home/BilgiDetay/22

Çalık, Etem. *Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Münasebeti Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1996.

Çelenk, Halit. "Çağdaş Ceza Hukuku ve Ölüm Cezası". *Mülkiye Dergisi* 24/223 (2000), 14-27.

Çınar, Anıl. *Denetimli Serbestlik Sistemindeki Rehabilitasyon Hizmetlerinin Hükümlülerin Yeniden Sosyalizasyonu Sürecindeki Etkileri: Aydın Örneği*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Daly, M. Probation. The Country Of Marin FY 2010-2011 Budget., 102-109, Sciencedirect, 2010.

Demez, Gönül vd. *Denetimli Serbestlikte Yeniden Sosyalleşme*. İstanbul: Bağlam Yayınları, 2017.

Demirbaş, Timur. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Demirbaş, Timur. *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Dolu, Osman. *Suç Teorileri*. Ankara: Karınca Yayınları, 2015.

DSHY, *Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği*. Resmî Gazete 31655 (10 Kasım 2021). Erişim 3 Kasım 2025. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/11/20211110-4.htm

Durkheim, Emile. *Ceza Evriminin İki Kanunu*. çev. Hamide Topçuoğlu. Ankara: Kriminoloji Enstitüsü Yayınları, 1986.

Durkheim, Emile. *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. çev. Cenk Saraçoğlu. İstanbul: Bordo-Siyah Yayınları, 2004.

Ertan, Cihan - Gönül Demez. "İçerideki Ses: Suça Yönelmiş Bireylerin Gözünden Denetimli Serbestlik Uygulamaları." *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 21/1 (2018): 42-70.

Foucault, Michel. *Hapishanenin Doğuşu*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Kitabevi, 2015.

Goffman, Erving. *Damga (Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar)*. Çev. Şerife Geniş ve Levent Ünsaldı. Ankara: Heretik Yayıncılık, 2014.

Gün, Elif - Önder Erol, Pelin "Etiketleme Kuramı Perspektifinden Toplum ve İyileştirme Temelli Bir

Ceza İnfaz Sistemi Olarak Denetimli Serbestlik". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34/1 (2023), 111-132. https://doi.org/10.33417/tsh.1093032

İçli, Tülin Günşen. *Kriminoloji.* Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

İnan, Kübra - Kaya, Yaşar, "Suça ve Suçluya Toplumsal Damga: Niğde İli Örneği." *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi,* 4 Özel Sayı, (2020) 45-61.

Kale, Nesrin. "Çocuk ve Ceza Olgusuna Felsefi Bir Yorum." *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 28, no. 2 (1995): 49–59. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000339

Karadöl, Cemal. "Denetimli Serbestliğin Doğuşu." *İstanbul Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Çalışmaları: Süreli Tanıtım Kitapçığı* (2016): 12–13.

Kızmaz, Zahir. "Öğrenim Düzeyi ve Suç: Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14/2 (2004), 291-320.

Kurt, Mehmet. *Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları.* Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

LaFree, Gary - Drass, Kriss A. "The Effect of Changes İn İntraracial İncome İnequality and Educational Attaintment on Changes ın Arrest Rates For African Americans and Whites, 1957 to 1990". *American Sociological Review,* 61/4, 614–634, 1996.

Mandıracı, Berkay. *Türkiye'de Ceza İnfaz Politikaları ve Kurumlarına İlişkin Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri.* İstanbul: TESEV Yayınları, 2015. Erişim: 3 Kasım 2025.https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Ceza_Infaz_Kurum_Ve_Politikalarina_Iliskin_Yapisal_Sorunlar_Ve_Cozum_Onerileri.pdf

Nursal, Necati – Ataç, Selcen. *Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi.* Ankara: Yetkin, 2006.

Özbek, Veli Özer. *İnfaz Hukuku.* Ankara: Seçkin, 2015.

Özkan, Şebnem. *Kadın ve Suç.* İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990.

Porsuk, Semra. *Hükümlülerin Topluma Kazandırılmasında Denetimli Serbestliğin Rolü: Malatya İli Örneği.* Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Scott, George Ryley. *İşkencenin Tarihi.* çev. Hamide Koyukan. Ankara: Dost, 2003.

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. "Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri.", 2020. Erişim 15 Mayıs 2022. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. "*Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri", 2021.* Erişim 15 Mayıs 2022. https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=CEZA%20%C4%B0NFAZ%20KURUMU

Yalçın, Hacer. "Bir Araştırma Deseni Olarak Fenomenoloji". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 22/Özel Sayı 2 (2022), 213-232.

Yarsuvat, Duygun. "Ceza ve Yeni İçtimai Müdafaa Doktrini." *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 32/1 (1966), 79-100.

Yavuz, Hakan A. *Ceza Adalet Sisteminde Denetimli Serbestlik.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2001.